

Technická univerzita v Liberci
Hospodářská fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

1997

Martina Vodičková

Technická univerzita v Liberci
Hospodářská fakulta

Obor č. 6268 - 7 Podniková ekonomika

Úspory obyvatelstva, jejich význam a faktory, které ho mohou ovlivňovat v regionu Liberecka

HF - KFÚ - 97079

Martina Vodičková

Vedoucí práce: Ing. Olga Hasprová, Katedra financí a účetnictví
Konzultant: Ing. Jindřich Prokš, IPB Liberec

Počet stran: 46
Počet příloh: 1

30. května 1997

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Hospodářská fakulta

Katedra financí a účetnictví

Školní rok 1996/97

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

pro

Martinu V o d i č k o v o u

obor č. 6268 - 7 Podniková ekonomika

Vedoucí katedry Vám ve smyslu zákona č. 172/1990 Sb o vysokých školách a nava-
zujících předpisů určuje tuto bakalářskou práci:

Název tématu: Úspory obyvatelstva, jejich význam a faktory,
které ho mohou ovlivňovat v regionu Liberecka

Zásady pro vypracování:

V BP se zaměřte na:

1. analýzu vývoje vkladů.
2. faktory které je mohly ovlivnit.
3. zhodnocení možných závislostí

Obsah	
1. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATOK A SYMBOLOV	6
2. ÚVOD	7
3. VYKŁADNÍ ZÁKLADNÍK POJMŮ	8
4. VÝVOJ ÚSPOR	9
4.1 Pochopení úspor	9
4.2 Co jsou úspory	9
4.3 Možnosti úspor	9
4.3.1 Úspory v domácnostech	10
4.3.2 Úspory v podniku	10
4.4 Úspory v zahraničí	12
4.5 Úspory v zahraničí a jejich vliv na hospodářský vývoj	13
5. VÝVOJ EKONOMIKY V ČESKÉ REPUBLICE V OVLIVNĚNÝCH LETECH A JEHO MOŽNÝ VÝVOD NA VELIKOST ÚSPOR	14
5.1 Rok 1989	14
5.2 Rok 1994	15
5.3 Rok 1995	15
6. MÍSTOPŘÍSEŽNĚ PROHLAŠUJI, ŽE JSEM BAKALÁŘSKOU PRÁCI VYPRACOVALA SAMOSTATNĚ S POUŽITÍM UVEDENÉ LITERATURY POD VEDENÍM VEDOUcíHO A KONZULTANTA.	17
7. V LIBerci dne 30. května 1997	17
8. Závěr	17
9. Použitá literatura	17
10. Seznam příloh	17

Machina Votichova!

Obsah

1. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ	6
2. ÚVOD	7
3. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	8
4. VZNIK ÚSPOR	8
4.1 PODMÍNKY SPOŘENÍ	8
4.2 CO VEDE LIDI KE SPOŘENÍ?	9
4.3 MOŽNOSTI INVESTOVÁNÍ	9
4.3.1 Reálné investice	10
4.3.2 Finanční investice	10
4.4 CHOVÁNÍ SPOŘITELE	12
4.5 FINANČNÍ TRH A JEHO VLIV NA ROZHODOVÁNÍ SPOŘITELE	13
5. VÝVOJ EKONOMIKY V ČESKÉ REPUBLICE V UPLYNULÝCH LETECH A JEHO MOŽNÝ VLIV NA VELIKOST ÚSPOR	14
5.1 ROK 1993	14
5.2 ROK 1994	15
5.3 ROK 1995	15
5.4 ROK 1996	16
5.4.1 Úvaha o návratnosti investic	16
6. ANALÝZA VÝVOJE ÚSPOR	17
6.1 ZDROJE INFORMACÍ	17
6.1.1 Regionální informační zdroje	18
6.1.2 Celostátní statistické přehledy	18
6.2 VÝVOJ ÚSPOR A VKLADŮ OBYVATELSTVA	19
6.2.1 Celorepublikové úspory a vklady obyvatel	19
6.2.1.1 Úspory domácností	19
6.2.1.2 Vývoj vkladů obyvatelstva	21
6.2.2 Vklady v Severočeském regionu	22
6.2.3 Okres Liberec	23
6.2.3.1 Vklady obyvatelstva v České spořitelně	24
6.2.3.2 Vklady občanů v Komerční bance	28
6.2.3.3 Porovnání vývoje vkladů u České spořitelny a Komerční banky	30
7. FAKTORY PŮSOBÍCÍ NA ÚSPORY	30
7.1 NEZMĚRITELNÉ FAKTORY	30
7.2 ZMĚRITELNÉ FAKTORY A JEJICH VÝVOJ	31
8. ZHODNOCENÍ MOŽNÝCH ZÁVISLOSTÍ	41
9. MOŽNOSTI ZVÝŠENÍ ÚSPOR	43
10. ZÁVĚR	44
11. POUŽITÁ LITERATURA:	45
12. SEZNAM PŘÍLOH:	46

1. Seznam použitých zkratk a symbolů

a pod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSOB	Česká obchodní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
D	procentuální podíl disponibilního důchodu na běžných příjmech
Δ	absolutní přírůstek, první absolutní difference
ESA	mezinárodní standard ekonomických účtů Evropského společenství
HDP	hrubý domácí produkt
I	roční inflace v procentech
IPB	Investiční a poštovní banka
k	koefficient růstu časové řady
KB	Komerční banka
N	nominální úroková míra v procentech
O	procentuální podíl ekonomicky aktivních osob na celkovém počtu obyvatel
P	procentuální podíl úspor na disponibilním důchodu
popř.	popřípadě
resp.	respektive
R_z	reálná úroková míra po zdanění
S	procentuální podíl úspor na běžných příjmech
výp. lh.	výpovědní lhůta
x_t	proměnná.
Z	míra zdanění úroků v % z celkové částky vyplacených úroků

2. Úvod

Motto:

„Jedním z nejdůležitějších zdrojů investic v České republice se musí stát domácí úspory, a proto je třeba, podle celé řady odborníků, zvýšit míru spořivosti občanů a tuzemských subjektů. Ačkoliv obyvatelé ČR patří k šetrnější části světové populace, investice do modernizace našeho hospodářství je nutné stále více financovat ze zahraničních zdrojů. Zatímco míra úspor v současnosti dosahuje zhruba 24% hrubého domácího produktu (HDP), míra investic k HDP je asi 32%.“

„Podle guvernéra ČNB Josefa Tošovského i premiéra Václava Klause je však tuzemská míra úspor naprosto srovnatelná s vyspělými státy a nasávání zahraničního kapitálu kvůli vyšším investicím je dočasným jevem.“ [2]

Pro každou zemi jsou úspory obyvatelstva, které se podílejí na celkových úsporách asi padesáti procenty, důležitým zdrojem financování investic.

Téma, jímž se chci ve své bakalářské práci zabývat, považuji za aktuální a velice zajímavé. Pokles růstu úspor obyvatelstva i celkových úspor se netýká pouze libereckého regionu, je to problém s nímž se potýkají finanční instituce v celém státě.

Cílem práce je popsat vývoj vkladů a úspor, vymezit činitele a okolnosti, které mají vliv na vývoj úspor a vkladů. Pokusím se potvrdit či vyvrátit teoretický předpoklad existence vztahu a typu matematické závislosti mezi spořivostí obyvatelstva a vybranými veličinami, jako jsou úrokové míry, míra inflace, míra nezaměstnanosti, ekonomická aktivita obyvatelstva, počet podnikatelských subjektů a pod. Chtěla bych zhodnotit skutečnou závislost výše úspor na velikosti příjmu domácnosti, mzdy, skladbě průmyslu a počtu podnikatelských subjektů v regionu Liberecka v porovnání s ostatními regiony. Srovnání časových řad úspor obyvatelstva libereckého regionu a úspor občanů celé České republiky by mohlo vést k zajímavým závěrům.

V úvodu práce definuji s pomocí ekonomických slovníků klíčové pojmy „úspory“ a „úspory obyvatelstva“. Dále se pokusím o vymezení podmínek spoření, objasnění důvodů, které vedou lidi ke spoření. Následné kapitoly dají odpovědi na otázky, kam je možné vložit volné finanční prostředky a jaké vlivy působí na účastníka finančního trhu. Vlivem vývoje ekonomiky a následků transformačního procesu se budu zabývat v další kapitole.

3. Vymezení základních pojmů

Macmillanův slovník moderní ekonomie vysvětluje pojem „úspory“ jako: Veškerý důchod nevydaný na statky a služby, který slouží běžné spotřebě. Úspory jsou tvořeny firmami i domácnostmi.

„Podnikové úspory“ jsou částí zisků firmy, která není ani zaplacená ve formě daní a ani rozdělena akcionářům ve formě dividend.

„Osobní úspory“ tvoří ta část osobního důchodu, která není ani zaplacená na daních a ani vynaložena na zakoupení statků a služeb, tj. netvoří běžnou spotřebu.

Pojem „úspory“ je nadřazen pojmu „investice“. Pojem „investice“ má obdobný vztah k pojmu „vklady“.

Termín „investice“ označuje tok výdajů, který má zvýšit nebo udržet reálnou kapitálovou zásobu nebo přesněji tok výdajů určený na realizaci projektů, jejichž produkce neslouží bezprostřední spotřebě.

„Vklad“ (deposit) je definován jako peněžní částka zapůjčená finanční instituci za podmínek, které umožňují vyzvednutí vkladu bez nebo s výpovědí, popř. které zajišťují jeho splacení po uplynutí stanoveného období. Uvedené peněžní částky se často nazývají „deponovanými penězi“. [5]

4. Vznik úspor

4.1 Podmínky spoření

K tomu, aby lidé spořili, musí být splněno několik základních podmínek. Jednou z nich je dostatečně velký disponibilní důchod, aby nebyl k uspokojení individuálních potřeb domácností vynaložen v plné výši, ale mohl být z části použit k realizaci úspor. Domácnosti s minimálními příjmy, s příjmy na hranici životního minima, nejsou schopny spořit, protože jejich běžné výdaje jsou totožné s běžnými příjmy nebo jen o málo nižší. Podle ekonomické teorie sklon k úsporám, vyjádřený jako podíl úspor a disponibilního důchodu, se vzrůstajícím disponibilním důchodem roste.

Ekonomická situace v zemi musí být příznivá pro vytváření úspor. Upřednostnit spoření před spotřebou by mělo být výhodné. Lidé musejí být ke spoření motivováni. Nemělo by jim však být motivací pouze to, že si spoří na příští nákupy nebo, že jim spoření přinese zisk. Je nezbytné učinit potřebu spoření naléhavější, aby přiměla člověka jednat v souvislosti s vytvářením jakési všeobecné rezervy. Spořením v době, kdy mají jisté příjmy, se vlastně zajišťují do budoucna pro případ nemoci, úrazu, stáří.

4.2 Co vede lidi ke spoření?

Peníze plní tři základní funkce: slouží jako zúčtovací jednotka, prostředek směny a uchovatel hodnoty v čase. Dvě poslední zmíněné funkce jsou důvodem držby peněz, poslední je předpokladem pro spoření.

Příjmy domácností snížené o běžné výdaje a výdaje na individuální spotřebu představují volné finanční prostředky. Tyto volné finanční prostředky mohou být použity k dosažení výnosů, aniž se sníží hodnota majetku domácnosti. Investováním se finanční prostředky mohou zhodnotit, mohou zprostředkovat výnos. Považujeme-li uspokojení životních potřeb za jistou formou výnosu, hovoříme o zhodnocení kapitálu i v případě dalšího využití části pro osobní spotřebu, pro nákup zboží, služeb. Nejjednodušší avšak nejnákladnější je možnost ponechat peníze bez dalšího užití, tedy jen odložit jejich spotřebu.

Předpokládáme, že každý jedinec, každý hospodářský subjekt usiluje o maximalizaci zisku. Člověk mající přebytek finančních prostředků tedy hledá neoptimálnější způsob jejich využití. Na jedné straně bere v úvahu stávající bohatství, na straně druhé možnost reálných či finančních investic. Zajímá se o likviditu zamýšlených investic a předpokládaná rizika v souvislosti s důvodem vedoucím k investování. Pravděpodobnou příčinou bývá snaha o uchování hodnoty peněz, popř. zvýšení jejich hodnoty, uložení peněz jako příprava na budoucí větší vydání.

Pokud majitel své peníze uschová, neinvestuje je, přichází o výnos, který by mu peníze přinesly, kdyby je investoval. Náklady na držbu peněz se rovnají ztrátě ve výši úrokové míry nebo jiné veličiny, vyjadřující zhodnocení kapitálu, v případě jeho uložení.

Výše výnosů a velikost rizika závisí na způsobu využití trvale či dočasně volných finančních prostředků.

4.3 Možnosti investování

Množství peněz, které se člověk rozhodne půjčit finanční instituci, odvisí mimo jiné i od rozsahu škály nabízených produktů. Konkurenční prostředí mezi bankami v porevolučním období vedlo ke zkvalitnění bankovních produktů. Aktivita bank již nepodléhaly restriktivním opatřením státu a zásahům státních úřadů, ale začaly se orientovat na spořitele. Výrazná snaha o uspokojení potřeb a požadavků klientů bank je patrná na stále rozšiřované nabídce služeb a produktů.

4.3.1 Reálné investice

Reálnými investicemi se rozumí peněžní vklady do podnikatelské činnosti (pořízení výrobních prostředků, vybavení apod.), předmětů (drahé kovy, kameny, sbírky) a nemovitostí.

4.3.2 Finanční investice

Finanční investice (pojem „finančních investic“ není chápán z užšího hlediska účetnictví) vyjadřují majetkové či finanční transakce mezi lidmi, zachycené většinou na listinách. Za vložené peníze nedostane vkladatel předmět nebo věc, ale dokument, potvrzující jeho finanční investici. Z takových listin plynou jejich majitelům jistá práva spojená s peněžní odměnou a majetkem - výnosem, s právem na rozhodování, hlasování. Jsou to cenné papíry.

Peněžní vklad je pouze jedním, avšak u nás nejznámějším, druhem finanční investice. Existují dvě formy: spořitelní knížky a peněžní vklady na účtech. Peněžní vklady jsou poměrně bezpečnou investicí. Mohou být snadno a rychle přeměněny v hotové peníze. Poskytují však malý roční úrok.

Spořitelní knížka není na rozdíl od vkladového certifikátu obchodovatelný cenný papír. Existuje několik druhů vkladních knížek: výherní, poštovní (možnost výběru u poštovních přepážky v tuzemsku i v zahraničí, obvykle je bez poplatků, má výhodný kurz), cestovní, s výpovědní lhůtou, bez výpovědní lhůty, na doručitele, na jméno, na heslo.

Prémiové spoření motivuje vkladatele premií. Prémie je vázána na dodržení určitého spořicího cyklu.

Účelové spoření bývá spojeno s výhodami. Upřednostňuje určitý typ využití naspořené částky. Mezi účelová spoření patří stavební spoření, různé junior programy.

Termínované vklady jsou další možností spoření. Klient své peníze ukládá na delší dobu za účelem dosažení vyššího zisku. Z časového hlediska rozeznáváme krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé termínované vklady.

Depozitní certifikát je cenný papír vystavený peněžní institucí, potvrzující, že jeho majitel složil určitou sumu peněz, na stanovenou dobu, s dohodnutým úrokem. Mohou být vystaveny na vyšší cenu, než za kterou je peněžní ústav prodává. Úroky jsou pak nulové (výhody tam, kde jsou úroky daněny). Tento termínovaný bankovní vklad má formu obchodovatelného cenného papíru.

Dluhopis je cenný papír zaručující majiteli právo požadovat splacení dlužné částky v nominálních hodnotách a vyplacení výnosů k určitému datu. Mezi hromadně vydávané

dluhopisy patří: pokladniční poukázky, státní, komunální, podnikové obligace, hypotéční zástavní listy.

Pokladniční poukázky vydává stát, pokud si chce na krátkou dobu (3, 6, 9 měsíců) půjčit peníze. Státní záruka a krátká doba splatnosti jsou důvodem nízkého zúročení těchto obchodovatelných cenných papírů.

Obligaci se emitent zavazuje, že ve stanovené době splatí její nominální hodnotu a bude vyplácet úrok popř. Prémie či slosovatelné výhry. Obligace mají delší dobu splatnosti. Jsou vydávány státem - *státní*, bankami a podniky - *podnikové* a obcemi - *komunální*. Obligace může být vydána na majitele nebo na jméno a může být volně obchodovatelná, neobchodovatelná nebo obchodovatelná jen za stanovených podmínek.

Hypotéční zástavní list je dluhopis, v němž dlužníkem je banka nebo spořitelna, jako zástava slouží nemovitosti, na které banka z takto získaných prostředků poskytuje úvěr.

Akcie je cenný papír. S jejím vlastnictvím jsou spojena práva akcionáře podílet se na řízení společnosti, na jejím ročním zisku - dividendu a na majetkovém zůstatku při jejím zániku.

Kromě sociálního pojištění organizovaného státem je možné vložit úspory do pojištění *životní renty* u penzijních fondů. Penzijní fondy obdržené pojišťovací splátky investují a vyplácejí pojištěncům životní renty.

Půjčka poskytnutá za výhodných podmínek (inlace, fixní úročení), za předpokladu dosažení zisku, je také investicí. Realizaci půjčky by mělo provázet sepsání listiny potvrzující půjčku. Příkladem je *směnka*, užívaná především při obchodních transakcích. Směnka je obchodovatelná a přináší úrok.

Tichý společník je člověk, který vloží své úspory do podnikání někoho jiného za podíl na zisku či ztrátě, vymezený smlouvou. *Finanční spoluúčast* je účast v obchodních společnostech (veřejná obchodní společnost, společnost s ručením omezeným, komanditní společnost) jako společník.

Odvozené *cenné papíry* jsou smlouvy o budoucích transakcích s cennými papíry. Poskytují svým vlastníkům jistá práva. Mohou být obchodovatelné, jejich cena je odvozena od ceny cenných papírů, jichž se budoucí transakce týká.

Termínové kontrakty představují závazek kupujícího nebo prodávajícího koupit nebo prodat ve stanoveném termínu určité množství cenných papírů za stanovenou cenu.

Opční smlouvy se používají pro termínové obchody s akciemi. Držitel opční smlouvy má právo v daném termínu, za danou cenu koupit, resp. prodat, od druhé strany,

resp. druhé straně, akcie. Toto právo může, ale nemusí, být využito. Za opci platí ten, kdo ji kupuje, premii.

Opční poukázky jsou vydávány spolu s obligacemi jako jejich součástí, dávají držiteli obligací právo získat ve stanovenou dobu v budoucnosti stanovené množství akcií emitenta za stanovený kurz. Opční poukázka je oddělitelná od obligace, je obchodovatelná buď samostatně nebo spolu s obligací. [23]

Schéma č.1: Rozdělení investic [23]

INVESTICE	
REÁLNÉ	FINANČNÍ
přímé podnikání	peněžní vklady
přímé investice do výroby a služeb	depozitní certifikáty
nemovitosti	dluhopisy
drahé kovy	pokladniční poukázky
drahé kameny	obligace
sbírky	hypotéční zástavní listy
umělecké předměty	směnky
	akcie
	pojistky a renty
	tiché společenství
	majetkové a podílové listy
	odvozené cenné papíry
	opce
	opční poukázky
	termínové kontrakty

Uvedené příklady finančních a nefinančních investic představují možnosti zhodnocení vložených úspor. Popis jednotlivých typů investic a výnosů, které poskytují, ukazuje šířku produktů a služeb v současné době bankami nabízených. Rozsah a kvalita bankovních produktů může mít velký vliv na rozhodnutí člověka, zda spořit či ne a jaký typ spoření zvolit.

4.4 Chování spořitele

Na chování spořitele mají vliv faktory psychologické (motivace, vnímání, postoj, víra), osobní (věk, životní cyklus, ekonomické podmínky, životní styl, povolání, osobnost), sociální (referenční skupiny, společenské role, statusy) a kulturní (zásady a kodexy charakterizující každé společenství).

Ze všech zmíněných faktorů se na chování spořitele největší měrou podílejí faktory kulturní. Společnost působí na formování osobnosti člověka a na jeho žebříček hodnot. Lze říci, že člověk je produktem společnosti, v níž žije. Společenské vrstvy jsou poměrně stejnorodé skupiny lidí, mají podobné názory, zájmy, jednání. Je zřejmé, že mají i stejné

nebo podobné potřeby, potažmo požadavky na poskytované bankovní služby. Příslušnost k určité společenské vrstvě znamená obdobné uvažování ve snaze o zhodnocení úspor. Územní celky jako společenstva lidí se navzájem odlišují díky geografickým a demografickým parametrům. Každý region je specifický svou geografickou polohou, podnebím, hustotou osídlení a velikostí a související strukturou průmyslu, zemědělství, služeb a jiných oborů činností. Za nezanedbatelná považují při pohledu na daný region demografická kritéria. Patří sem věkové složení obyvatelstva, příjmy resp. majetkové poměry, vzdělání, národnost a pod.

Aby byla banka schopna nabídnout produkty, které budou mít na trhu úspěch a pomohou jí získat významný podíl vkladů, musí dobře znát spořitele, jejich chování a požadavky.

4.5 Finanční trh a jeho vliv na rozhodování spořitele

Konečnému rozhodnutí, kam vložit své volné finanční prostředky, předchází analýza mnoha faktorů, charakterizujících situaci na finančním trhu.

Pro účastníky finančního trhu nejsou důležité nominální, ale reálné hodnoty, reálné úroky a výnosy, které mohou svou investicí dosáhnout. Veškerá finanční rozhodnutí jsou ovlivněna inflací či deflací, mírou zdanění výnosů, úrokovou sazbou a s ní související dobou, na kterou jsou vklady vázány, u termínovaných vkladů.

Úroková sazba

Výše úrokové sazby závisí na délce trvání vkladu, dodržení či nedodržení výpovědní lhůty, bonitě klienta, na nabídce a poptávce po penězích. Stálí a dobří klienti bývají zvýhodňováni. Pro banku je výhodné, když si u ní klient uloží peníze na co nejdelší dobu při předem stanoveném termínu jejich výběru. Může tak vklad maximálně využít, což se projeví na vyšších nabízených úrocích.

Inflace

Inflace je procentuálním vyjádřením nárůstu cenové úrovně, působí na rozlišení nominální hodnoty od hodnoty reálné. Na velikosti inflace závisí reálná úroková míra, která je dána rozdílem nominální roční úrokové míry v % a roční inflace v %. Míru znehodnocení peněz lze vypočítat pomocí indexu inflace. Když člověk spoří peníze a nevybere si žádnou z uvedených investičních možností a ponechá si peníze doma, může si spočítat, o kolik peněz jej inflace připravila. Zbytková částka je dána podílem odložené finanční částky a indexu inflace za celé období. [8]

Danění úroků a výher

Daňové zákony uvádějí v § 36, odstavci c) 15% sazbu pro danění příjmů plynoucích fyzickým osobám z úroků, výher a jiných výnosů, z vkladů na vkladních knížkách, z úroků z peněžních prostředků na vkladových účtech a na běžných účtech, které podle podmínek banky nejsou určeny k podnikání. [1]

5. Vývoj ekonomiky v České republice v uplynulých letech a jeho možný vliv na velikost úspor

Ekonomická stabilita země má na sklon obyvatel k úsporám mnohem větší vliv než rozsah nabízených investičních možností či růst nominálních nebo reálných příjmů. Výroční zprávy ČNB poskytly ucelený přehled o ekonomické situaci v České republice v porevolučních letech 1993 - 1996. Poukazují na odraz politických událostí, jakým byl např. rozpad ČSFR k 1. lednu roku 1993, popisují vývoj HDP, nezaměstnanosti, inflace a příjmů, které by mohly mít vliv na velikost úspor obyvatelstva a celkových úspor.

5.1 Rok 1993

V roce 1993 probíhal vývoj ekonomiky ve znamení pokračujících transformačních procesů (privatizace, restrukturalizace, atd.). Restrukturalizace směřovala ke vzniku menších typů podniků s příznivějšími hospodářskými výsledky. Nelze pominout vliv rozpadu ČSFR a související rozpad měnové unie se Slovenskou republikou na tvorbu hrubého domácího produktu, ačkoliv pokles HDP činil 0,3% a ve srovnání s rokem 1992 (6,6%) se výrazně zpomalil. Největší pokles oproti roku 1992 zaznamenal HDP v průmyslu a to 4,5%, v oblasti služeb bylo vyprodukováno o 3,7% HDP více. Pokles průmyslové výroby souvisí se změnou vlastnických vztahů v podnikové sféře a s měnicími se možnostmi odbytu jak doma tak v zahraničí.

Zavedení nové daňové soustavy, která vešla v platnost 1. ledna 1993, znamenalo mimořádný nárůst inflace na počátku roku. Lednový nárůst cen potravinářského zboží ve výši 8,5% se však během roku ustálil přibližně na 0,6% měsíčně. Cenový vzestup se dotknul všech základních skupin zboží a neopominul ani výrobní sféru (stavební práce podražily dle odhadu až o 26,9%). Po dočasném poklesu nezaměstnanosti v první polovině roku 1993 byla druhá polovina roku ve znamení růstu počtu nezaměstnaných a snižujícím se počtem volných pracovních míst. Změny ve struktuře zaměstnanosti v

jednotlivých odvětvích měly podíl na vývoji profesní a regionální nezaměstnanosti. Jeden a půl procentní zvýšení spotřeby domácností, ve stálých cenách roku 1993, reagovalo na 27%-ní růst nominálních příjmů, naopak míra úspor (disponibilní čisté příjmy) poklesla z 12,2% koncem roku 1992 na 12,0% koncem roku následujícího. Růst mezd, rozhodující složky celkových příjmů obyvatelstva, v reálném vyjádření dosáhl koncem sledovaného roku 3-4% tempa růstu. [25]

5.2 Rok 1994

Rok 1994 byl prvním rokem transformačního období, v němž došlo k růstu hrubého domácího produktu (2,6% proti roku 1993). Jedním z vlivů působících na HDP pozitivně byl pokrok v privatizaci. Malá privatizace přispěla ke vzniku skupiny dynamicky se rozvíjejících menších firem, která za rok 1994 dosáhla podstatně lepších výsledků než velké firmy, což znamenalo, zejména v oblasti obchodu a služeb, zkvalitnění a rozšíření nabídky potravin a spotřebního zboží. 1. vlna kupónové privatizace konečně přinesla své ovoce v podobě lepších výsledků zprivatizovaných velkých firem ve zpracovatelském průmyslu a ve stavebnictví. Na zmírnění tempa růstu HDP se podílelo mimo jiné i omezení vývozu na Slovensko.

Spotřeba domácností vzrostla ve srovnání s rokem 1993 o 5,3%. Celkové peněžní příjmy domácností resp. obyvatelstva se zvýšily v nominálních hodnotách o 19,2% a při uvažování 10,2% roční míry inflace dosáhly reálné hodnoty 8,3% loňských peněžních příjmů. V roce 1994 pokračovala tendence snižování nezaměstnanosti. Nejvýraznější pokles zaměstnanosti se projevil v průmyslu v souvislosti s restrukturalizačními opatřeními v těžbě nerostných surovin a v odvětvích bezprostředně navazujících. Z hlediska odvětvové struktury se na celkové počtu nezaměstnaných podíleli ze 30% pracující zpracovatelského průmyslu. Navzdory příznivému vývoji nezaměstnanosti existují stále nezanedbatelné rozdíly v zaměstnanosti mezi regiony. Severočeský kraj je s 4,4% na druhém místě v podílu nezaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivních lidí hned za Severomoravským krajem (5,6%). Průměrné nominální mzdy vzrostly o 16 - 17%, což představuje 5,5 - 6,5% vzrůst reálných mezd. Růst nominálních mezd byl však rychlejší než růst produktivity práce (12,3%). [26]

5.3 Rok 1995

Vývoj ekonomiky v roce 1995 byl charakterizován výrazným zrychlením ekonomického růstu. Růst HDP dosáhl 4,8%, tedy téměř dvojnásobku růstu roku 1994. Pokračoval rostoucí trend podílu sekundárního a terciálního sektoru (zpracovatelský průmysl a obchod) na HDP na úkor sektoru primárního (zemědělství a dobývání nerostných surovin).

Nezaměstnanost se během roku udržovala na nízké úrovni s mírným sestupným trendem, méně znatelné byly i sezónní výkyvy. Růst nominálních příjmů z mezd činil ve srovnání s minulým rokem 16,6%, reálné mzdy se zvýšily o 6,7%. První polovina roku se vyznačovala vysokým tempem růstu mezd, které se v druhé polovině snížilo, přesto byl celoroční nárůst vyšší než v roce 1994. Došlo rovněž k růstu produktivity práce (na 3,5%). Nepříznivý poměr růstu mezd a produktivity práce zůstal zachován, opačný poměr zaznamenal pouze zpracovatelský průmysl. Inflace dosáhla v závěru roku hodnoty 7,9%, meziroční průměr inflace představoval 9,1%. [27]

5.4 Rok 1996

Od počátku roku do konce třetího čtvrtletí dosáhl hospodářský růst hodnoty 4,0%. Porovnáme-li růst za rok 1996 s předcházejícími lety, zjistíme, že jeho meziroční dynamika klesá. V důsledku rychlejšího růstu mzdových a materiálových nákladů se zhoršily výsledky hospodaření nefinančních organizací a zvýšil se počet ztrátových podniků. Hospodářský výsledek finančních institucí se zhoršil kvůli odpisovaným nedobytným pohledávkám za klienty komerčních bank. Doposud bylo zprivatizováno 95% majetku určeného k privatizaci. Nepokročila privatizace průmyslových podniků, kde má stát velkou majetkovou účast, a v oblasti bankovníctví zatím nedošlo k rozhodnutí o způsobu privatizace.

Míra nezaměstnanosti se po poklesu v prvním pololetí začala opět zvyšovat, při pokračující diferenciaci mezi jednotlivými regiony a odvětvími. Ačkoliv spotřeba domácností se oproti prvnímu pololetí mírně snížila, ovlivňuje její vývoj relativně vysoký růst celkových reálných peněžních příjmů. Ekonomové upozorňují na značné zvyšování nominálních příjmů domácností v loňském roce (meziroční růst o 8,7%), jež předbíhá růst produktivity práce (2,7%). Vysokou dynamiku vzrůstu vykazaly příjmy z mezd a platů, rychle rostly i sociální příjmy, růst ostatních příjmů se zpomalil. Hrozící vzestup inflace je zapříčiněn nejen vyšší spotřebou po vyrovnání cenových deformací, ale i nedůvěrou v trvalejší hodnotu peněz. Spotřebitelské ceny vzrostly o 6,9%, dynamika růstu cen byla rychlejší než v roce 1995. Míra inflace dosáhla 8,7%. Značný podíl na zvýšení inflace měl růst cen potravin, úprava regulovaných cen (nájemné z bytů, ceny elektřiny, plynu, pohonných hmot a zákonného pojištění motorových vozidel) a spotřební daně u tabáku a tabákových výrobků. [29]

5.4.1 Úvaha o návratnosti investic

Ačkoliv jsme se všichni stali v kupónové privatizaci akcionáři, jen málo z nás se rozhodlo své akcie neprodat hned a naopak s nimi spekulovat na kapitálovém trhu.

Kapitálový trh zatím nezískal příliš dobrou pověst a neláká ani zahraniční ani tuzemské investory. Akcie jsou nyní nejméně výhodné investice.

Vezmeme-li do úvahy velikost úroků, které banky nabízejí svým vkladatelům, srovnáme-li je s aktuální hodnotou míry inflace, dostaneme potom po odečtení patnácti procentní daně úrokových výnosů záporný zisk tedy ztrátu. Přestože uložení peněz do banky nepřináší v současné době žádný zisk, upřednostňuje většina lidí v České republice právě tento druh ukládání úspor. Ačkoliv termínované vklady nabízejí výhodnější úroky, nejsou dost vysoké na to, aby nedošlo ke znehodnocování vložených finančních prostředků. Uložením peněz v bance dochází k menšímu snižování hodnoty úspor, než kdyby si je lidé nechali pod polštářem.

V současnosti je nejvýhodnější, nikoliv však bezrizikovou, formou zhodnocení peněz investování do nemovitostí, zejména do stavebních parcel. Nákup a prodej nemovitostí je vhodný pouze pro podnikatele se silným kapitálovým zázemím a dobrými informačními zdroji. Jedná se o nákup pozemků, které pak vlastník vybaví inženýrskými sítěmi, čímž se hodnota pozemků zdvojnásobí, a on je schopen je následně prodat o polovinu draž. [2]

6. Analýza vývoje úspor

Poznání zákonitostí vývoje ekonomických veličin v čase má zásadní význam pro rozbor příčin, které na ně působily. Vlastní analýze časové řady předchází charakteristika chování řady pomocí jednoduchých měr dynamiky, jako jsou absolutní přírůstky, průměrné absolutní přírůstky, koeficienty růstu a průměrné koeficienty růstu časové řady. Klasická analýza časových řad uvažuje o existenci čtyř složek: trend, sezónní, cyklická a náhodná složka. Pro svůj rozbor budu počítat pouze s trendovou složkou časové řady, tedy s tendencí vývoje zkoumaného jevu za delší časové období. Časová řada může mít rostoucí nebo klesající trend nebo může existovat časová řada bez trendu.

6.1 Zdroje informací

Přístupné statistické údaje na úrovni okresní, krajské a celorepublikové nelze bohužel objektivně porovnávat. Ve většině se neshodují ani ve formě poskytovaných informací, ani ve způsobu vedoucím k jejich získání a pravidlech prováděných výpočtů. V podobě tabulek a grafů poslouží pouze jako podklad k teoretickým úvahám.

6.1.1 Regionální informační zdroje

Od roku 1992 vydává liberecké oddělení ČSÚ pravidelně Statistický bulletin, poskytující ve vybraných tematických okruzích souhrnné informace o okrese Liberec za uplynulé čtvrtletí v ustálené formě. Údaje, obsažené v bulletinu, které bych mohla použít pro svá srovnání se týkají vývoje vkladů (k dispozici pouze za Českou Spořitelnu), trhu práce (počty nezaměstnaných, případně jejich struktura), počtu a hrubé struktury fyzických a právnických podnikatelských subjektů, spotřebitelských cen a životních nákladů (za ČR).

Vývoj úspor jako takových není možné číselně vyjádřit, protože v okresním měřítku nejsou informace tohoto typu dostupné. Porovnání vývoje vkladů obyvatelstva v libereckých pobočkách České Spořitelny a Komerční banky a celorepublikově evidovaných vkladů domácností poskytne jen jakousi rámcovou představu pro teoretické úvahy.

6.1.2 Celostátní statistické přehledy

Statistické publikace vydávané ČSÚ zmiňují úspory jako položku konkrétně vyjádřenou v peněžních jednotkách jen v málo případech.

Údaje o úsporách, příjmech a výdajích obyvatelstva podle metodiky národních účtů jsou k dispozici teprve od roku 1993. Tento systém národních účtů se u nás začal používat v roce 1992. Dříve používaná bilance peněžních příjmů a výdajů obyvatelstva neodpovídala svou klasifikací jednotlivých druhů příjmů a výdajů domácností mezinárodnímu standardu ekonomických účtů Evropského společenství (ESA). V loňském roce byl uveden do užívání revidovaný systém označovaný jako ESA 1995. Údaje uvedené ve formě podrobného vzájemně provázaného souboru účtů a tabulek jsou plně srovnatelné v mezinárodním měřítku.

Údaje pro tabulku celkových vkladů a vkladů domácností (tabulka č.3) jsem čerpala ze statistických přehledů, které uvádějí roční zůstatky vkladů za léta 1991 až 1995 a měsíční zůstatky za čtvrtý až osmý měsíc roku 1996. Z tabulky je mimo jiné vidět, jakou měrou se vklady domácností podílejí na celkových vkladech.

V přehledu o příjmech, výdajích a spotřebě domácností zpravodajského souboru statistiky národních účtů najdeme odhady vkladů pro průměrnou domácnost a pro různé typy domácností, přepočtené vždy na jednoho člena domácnosti. Základní soubor byl vybrán tak, aby svým složením odpovídal struktuře domácností v České republice podle sociálních skupin, počtu nezaopatřených dětí a výše čistého peněžního příjmu na hlavu. Tato publikace ČSÚ umožní porovnat podíl vkladů na hrubých peněžních příjmech a

výdajích pro průměrnou domácnost, domácnosti zaměstnanců, zemědělců a samostatně činných osob. (tabulka č.5).

6.2 Vývoj úspor a vkladů obyvatelstva

6.2.1 Celorepublikové úspory a vklady obyvatel

6.2.1.1 Úspory domácností

V národních účtech jsou **úspory domácností** stanoveny rozdílem mezi disponibilním důchodem a konečnou spotřebou domácností. **Konečnou spotřebou** se rozumějí finanční prostředky vynaložené na zboží a služby, které uspokojují individuální potřeby domácností. **Disponibilní důchod** tvoří rozdíl mezi běžnými příjmy a běžnými výdaji domácností. **Běžné příjmy a výdaje domácností** v pojetí národních účtů jsou důchody v národní i zahraniční měně spojené s pracovní činností, hospodářským výsledkem z podnikání, s vlastnictvím nevýrobních aktiv a s jinými běžnými transfery (nejsou do nich promítnuty kapitálové a finanční transakce - nákup a prodej hmotných a nehmotných aktiv, dědictví, půjčky, splátky, vklady, transakce s cennými papíry). Údaje za 1. až 3. čtvrtletí, které obsahuje tabulka č.1, vycházejí z předběžné sestavy národních účtů za sektor domácností a teprve na základě ročních národních účtů sestavených za celé hospodářství jsou korigovány.

Tabulka č.1: Úspory a disponibilní důchod domácností (v mil. Kč.)

	1995				1996		
	1	2	3	4	1	2	3
Běžné příjmy	229 896	253 005	274 040	304 342	268 497	286 567	313 542
Běžné výdaje	81 804	80 560	83 884	94 027	98 956	93 346	98 154
Disponibilní důchod	148 092	172 445	190 156	210 315	169 531	193 231	215 388
Úspory	1 805	-474	-321	5 853	976	490	612
D	64,42%	68,16%	69,39%	69,10%	63,14%	67,43 %	68,70%
S	0,79%	-0,19%	-0,12%	1,92%	0,36%	0,17%	0,20%
P	1,22%	-0,27 %	-0,17 %	2,78 %	0,58%	0,25%	0,28%

D - procentuální podíl disponibilního důchodu na běžných příjmech

P - procentuální podíl úspor na disponibilním důchodu

S - procentuální podíl úspor na běžných příjmech

U časové řady vývoje úspor (tabulka č.2) není snadné odhadnout funkci, která by správně popsala její trend. Rok 1992 je jako počátek sledovaného období charakterizován úsporami ve výši 11 698 Kč, následující rok zaznamenal pokles úspor na méně než polovinu. Za rok 1994 vzrostly hrubé úspory domácností o 205,7%, úspory z konce roku 1995 vykazují opět pokles. V roce 1995 domácnosti uspořily jen 36,8% částky

předchozího roku. Graf č. 1 ukazuje na pokles úspor ve druhých třech měsících roku, pozvolný růst ve třetím čtvrtletí a výrazné zvýšení úspor koncem roku. Sedm čtvrtletí je však poměrně krátké období k posouzení případného výskytu sezónních vlivů. Jak vidíme, čtvrtletní údaje o úsporách i roční úspory kolísají.

Tabulka č.2: Úspory a disponibilní důchod domácností (v mil. Kč.)

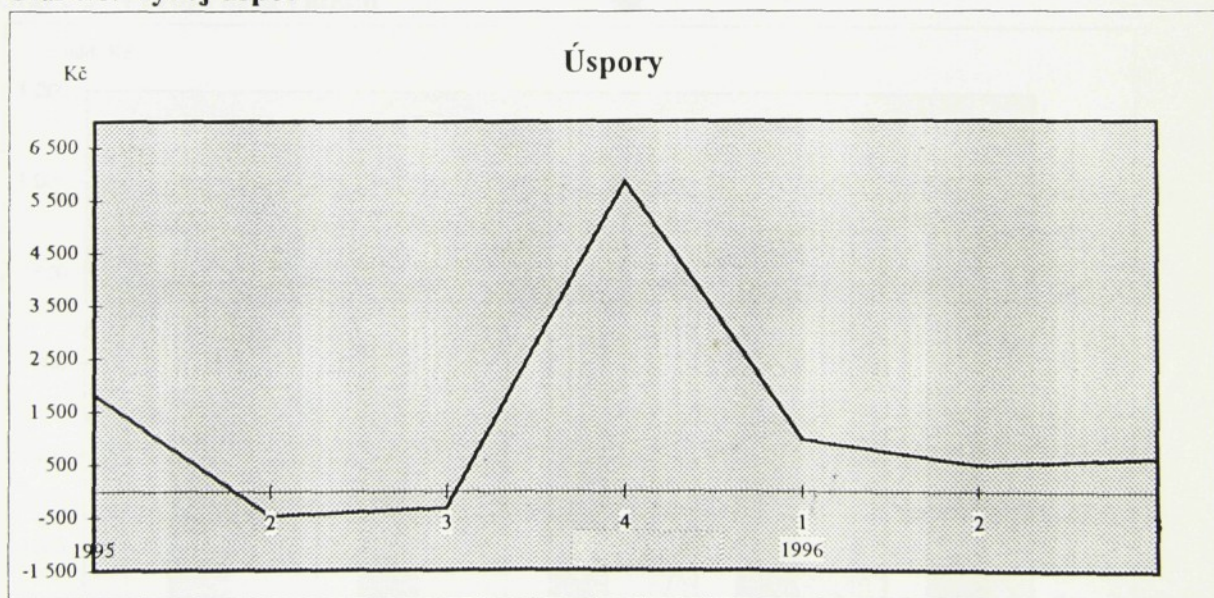
	1992	1993	1994	1995
Běžné příjmy	621 214	772 297	906 690	1 061 283
Běžné výdaje	186 209	242 533	290 380	340 275
Disponibilní důchod	435 005	529 764	616 310	721 008
Úspory	11 698	5 973	18 647	6 863
D	70,02%	68,60%	67,97%	67,94%
S	1,88%	0,77%	2,06%	0,65%
P	2,69%	1,13%	3,03%	0,95%

D - procentuální podíl disponibilního důchodu na běžných příjmech

P - procentuální podíl úspor na disponibilním důchodu

S - procentuální podíl úspor na běžných příjmech

Graf č.1: Vývoj úspor

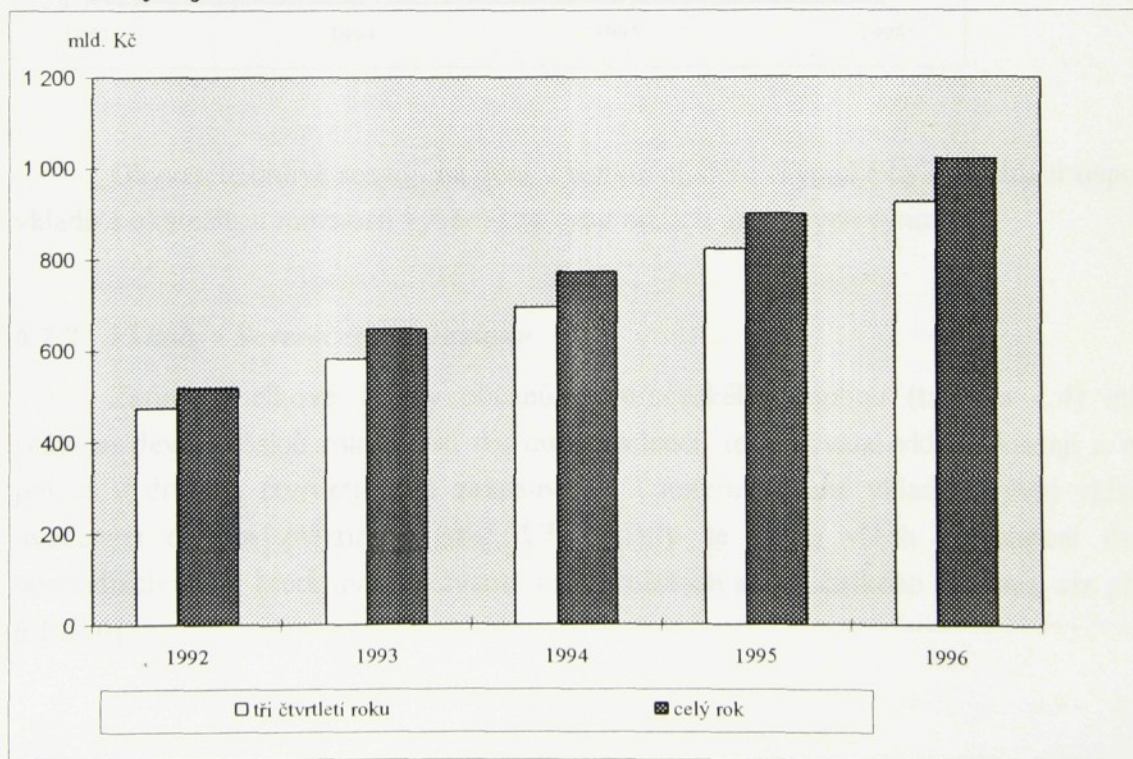
Vklady obyvatelstva jsou snáze postižitelné než úspory a jsou schopny poskytnout přesnější informace.

6.2.1.2 Vývoj vkladů obyvatelstva

Vklady domácností se podílejí na celkových vkladech asi 50%. Podle tabulky č.3 (graf č.2) vklady domácností rostou a jejich růst je progresivní. Srovnání průměrných měsíčních přírůstků zůstatků vkladů za léta 1992 až 1995 (graf č.3) poukazuje rovněž na tendenci k růstu. Nárůst průměrných měsíčních vkladů za uvedená tři léta byl bez mála dvojnásobný. Dlouhodobé vklady rostly pozvolně. Měsíční přírůstky vkladů domácností za období od dubna do srpna loňského roku viz graf č.4 mají klesající tendenci, a v červnu poklesly dokonce o dvě třetiny květnové hodnoty.

Od začátku roku do září 1996 vzrostly vklady obyvatelstva o 2,8%, pro srovnání v roce 1995 představoval nárůst více než dvojnásobek (viz. graf č.5). Procentuální růst vkladů má klesající tendenci (graf č.6). V září došlo k poměrně značnému odlivu vkladů v celkové hodnotě 17 miliard, na němž se velkou měrou podílelo uvalení nucené správy na Agrobanku (17. září). V uvedeném období narostly vklady pouze zahraničním bankám a to o 2,3 miliardy korun.

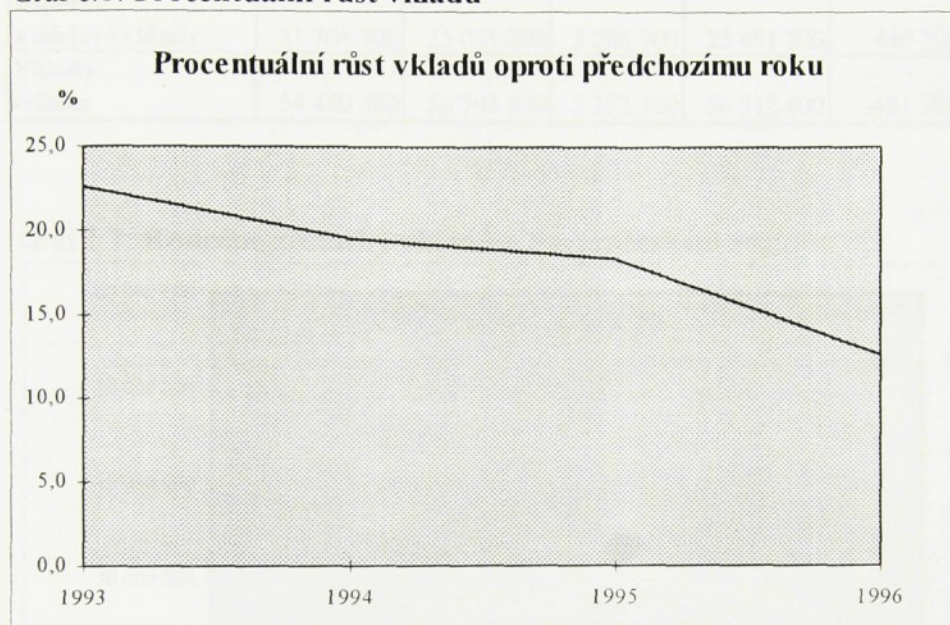
Graf č. 5: Vývoj růstu vkladů

Odhaduje se, že celoroční přírůstek vkladů v roce 1996 nedosáhne úrovně předchozích tří let. Celkový objem vkladů tvoří ze dvou třetin termínované a z jedné třetiny netermínované vklady. Zatímco termínované vklady rostou, i když s menší

dynamikou, netermínované vklady od počátku roku poklesly. Rostoucí zájem o termínované vklady je zčásti zapříčiněn širší nabídkou bankovních produktů. Termínované vklady disponují krátkou výpovědní lhůtou, již od jednoho týdne, a rozdíl mezi výší úroků ročního a měsíčního termínovaného vkladu je velmi malý. [2]

Graf č.6: Procentuální růst vkladů

Obyvatelé citlivě reagují na dění v bankovní sféře. Typické bylo ukládání úspor do vkladů s okamžitou možností výběru i za cenu nižších úrokových výnosů.

6.2.2 Vklady v Severočeském regionu

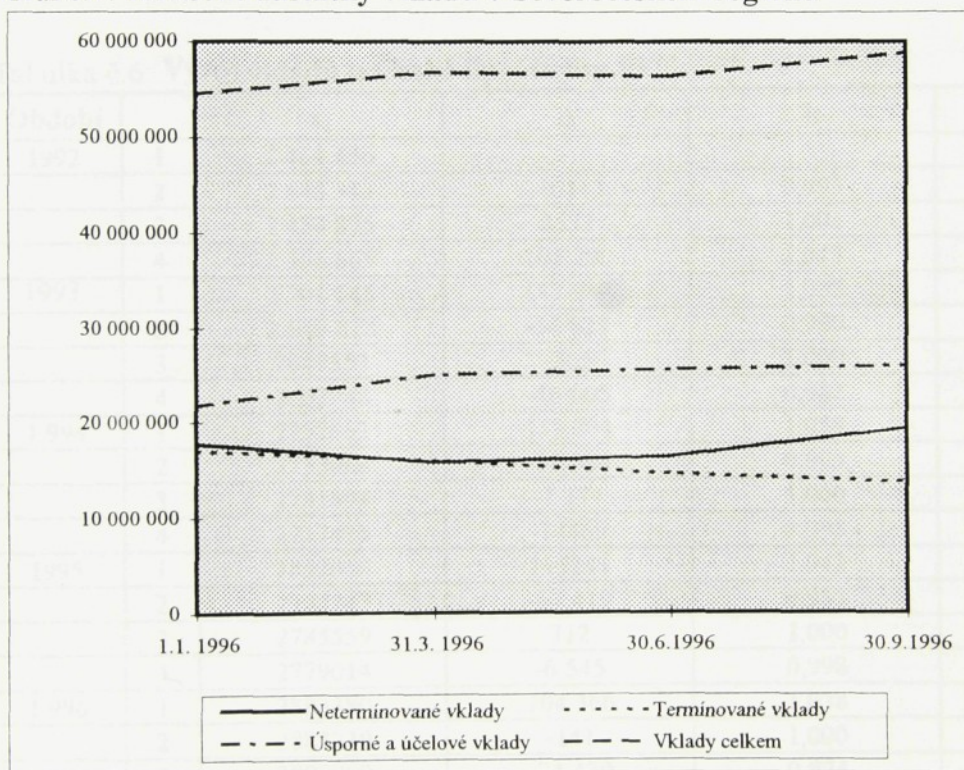
Zatímco celkové vklady občanů Severočeského regionu (tabulka č.4) mají v průběhu devíti měsíců roku 1996 rostoucí tendenci, termínované vklady klesají a mírný pokles v druhém čtvrtletí roku zaznamenaly i netermínované vklady. Vývoj vkladů v uvedeném období znázorňuje graf č.7. Vklady se týkají všech zastoupení dvaceti obchodních bank, která mají ve dvacetisedmi městech severočeského regionu, viz příloha č.1. [20]

Tabulka č. 4 : **Vklady v Severočeském regionu**

	Zůstatek vkladů k 1.1. 1996	Zůstatek vkladů k 31.3. 1996	Přírůstek vkladů zůstatku	Zůstatek vkladů k 30.6.1996	Přírůstek vkladů zůstatku	Zůstatek vkladů k 30.9.1996	Přírůstek vkladů zůstatku
Netermínované vklady	17 659 400	15 746 800	-1 912 600	16 307 700	560 900	19 233 700	2 926 000
Termínované vklady	17 016 200	15 996 100	-1 020 100	14 513 300	-1 482 800	13 672 400	-840 900
Úsporné a účelové vklady	21 764 100	25 051 000	3 286 900	25 491 300	440 300	25 920 600	429 300
Vklady celkem	54 440 400	56 793 900	2 353 500	56 312 400	-481 500	58 816 800	2 504 400

Materiály IPB

Graf č.7: **Konečné zůstatky vkladů v Severočeském regionu**

6.2.3 Okres Liberec

Na vývoj úspor obyvatelstva v regionu Liberecka lze jen usuzovat, neboť úspory jako takové nejsou součástí okresních statistických výzkumů a přehledů. Popíšme tedy vývoj vkladů a předpokládejme, že vklady jsou podstatnou částí úspor a vývoj úspor je podobný vývoji vkladů.

6.2.3.1 Vklady obyvatelstva v České spořitelně

V rubrice „Příjmy a výdaje“ ve Statistickém bulletinu najdeme pod titulem „Spořivost obyvatel v okrese Liberec“ informace o pohybu peněžních prostředků, ve formě počátečních a konečných zůstatků na účtech za každé čtvrtletí. Vklady jsou zde rozděleny na vklady na knížkách s výpovědní lhůtou, bez výpovědní lhůty, vklady na sporožirových účtech, na výherních knížkách, vkladových a výherních listech a prémiové spoření mladých. Za rok 1992 nejsou typy vkladů rozlišeny. Údaje o vkladech obyvatelstva, uvedené v tabulce č.5 jako čtvrtletní konečné zůstatky na účtech, se vztahují pouze na vklady u České spořitelny, pobočky Liberec. Vzhledem k tomu, že v okrese má svá zastoupení dvanáct obchodních bank (viz příloha č.1) nemají tyto údaje plnou vypovídací schopnost a musí o nich být uvažováno pouze jako o orientačních.

Tabulka č.6: Vývoj vkladů u České Spořitelny

Období		x_t	Δ	k	$k*100-100$
1992	1	2 464 456			
	2	2 448 343	-16113	0,993	-0,654
	3	2 450 875	2532	1,001	0,103
	4	2 556 665	105 790	1,043	4,316
1993	1	2 704 645	147 980	1,058	5,788
	2	2 649 818	-54 827	0,980	-2,027
	3	2649553	-265	1,000	-0,010
	4	2602948	-46 605	0,982	-1,759
1 994	1	2752652	149 704	1,058	5,751
	2	2733068	-19 584	0,993	-0,711
	3	2731894	-1 174	1,000	-0,043
	4	2717425	-14469	0,995	-0,530
1995	1	2832666	115241	1,042	4,241
	2	2785247	-47 419	0,983	-1,674
	3	2785559	312	1,000	0,011
	4	2779014	-6 545	0,998	-0,235
1 996	1	2883380	104 366	1,038	3,756
	2	2883239	-141	1,000	-0,005
	3	2808809	-74 430	0,974	-2,581
	4	2757285	-51 524	0,982	-1,834

Tabulka č.5: Konečné zůstatky vkladů obyvatelstva u České spořitelny

1 992	1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3. čtvrtletí	4. čtvrtletí
Vklady celkem	2 464 456	2 448 343	2 450 875	2 556 665

1 993	1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3. čtvrtletí	4. čtvrtletí
Vklady na knížkách s 2 letou výpovědní lhůtou	660 749	660 640	660 341	662 518
Prémiové spoření	25 201	25 447	25 765	23 128
Vklady na knížkách bez výpovědi	319 881	309 053	309 698	310 895
Vklady na knížkách s 6 měs. výp. lh.	63 427	63 889	64 612	65 061
Vklady na knížkách s 12 měs. výp. lh.	804 310	790 418	775 550	760 290
Prémiové spoření mladých	55 077	41 357	37 766	35 703
Vklady na spořicírových účtech	231 478	233 129	248 293	242 960
Vklady na výherních knížkách	448 152	430 835	433 521	409 140
Vklady na vkladových listech	70 250	69 491	68 713	68 209
Vklady na výherních listech	26 117	25 557	25 294	25 044
Vklady celkem	2 704 645	2 649 818	2 649 553	2 602 948

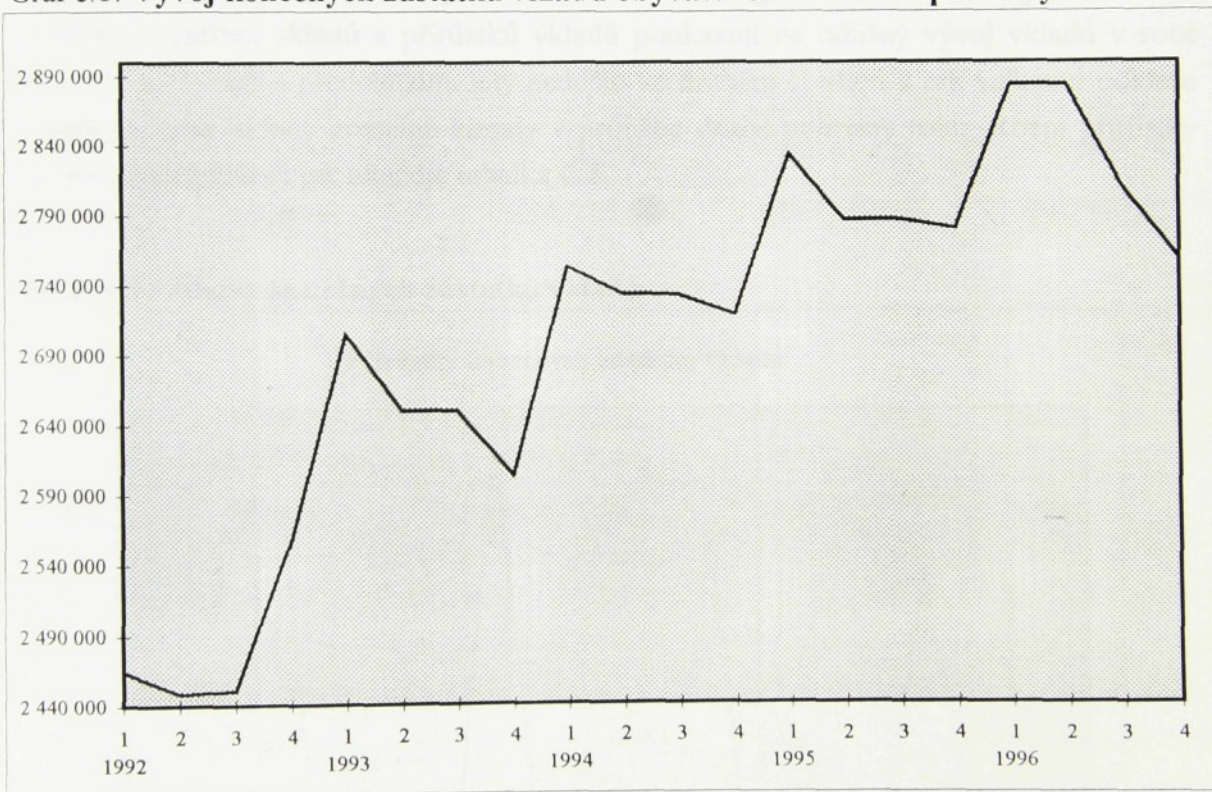
1 994	1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3. čtvrtletí	4. čtvrtletí
Vklady na knížkách s 2 letou výp. lh.	739 163	745 900	745 835	745 459
Prémiové spoření	22 420	21 919	22 964	21 125
Vklady na knížkách bez výpovědi	309 109	300 188	293 465	288 831
Vklady na knížkách s 6 měs. výp. lh.	66 675	66 982	65 326	64 956
Vklady na knížkách s 12 měs. výp. lh.	784 627	775 086	768 474	763 917
Prémiové spoření mladých	39 409	27 126	23 819	20 929
Vklady na spořicírových účtech	279 362	289 807	309 407	321 088
Vklady na výherních knížkách	419 044	413 792	410 938	399 806
Vklady na vkladových listech	67 946	67 620	67 207	66 968
Vklady na výherních listech	24 897	24 648	24 459	24 346
Vklady celkem	2 752 652	2 733 068	2 731 894	2 717 425

1 995	1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3. čtvrtletí	4. čtvrtletí
Vklady na knížkách s 2 letou výp. lh.	796 542	788 267	785 904	791 271
Prémiové spoření	20 532	19 375	18 740	18 290
Vklady na knížkách bez výpovědi	281 923	271 552	266 031	269 679
Vklady na knížkách s 6 měs. výp. lh.	70 870	69 301	66 998	68 005
Vklady na knížkách s 12 měs. výp. lh.	800 077	788 601	786 639	791 410
Prémiové spoření mladých	19 046	15 408	14 464	13 452
Vklady na spořicírových účtech	358 866	374 044	386 826	410 337
Vklady na výherních knížkách	407 688	391 839	393 460	381 340
Vklady na vkladových listech	66 847	66 683	66 497	35 230
Vklady na výherních listech	10 275	177	0	0
Vklady celkem	2 832 666	2 785 247	2 785 559	2 779 014

Pokračování tabulky č.5

1 996	1. čtvrtletí	2. čtvrtletí	3. čtvrtletí	4. čtvrtletí
Vklady na knížkách s 2 letou výp. lh.	833 084	822 148	805 028	790 676
Prémiové spoření	18 436	17 392	17 106	16 465
Vklady na knížkách bez výpovědi	268 441	265 991	258 804	254 332
Vklady na knížkách s 6 měs. výp. lh.	73 391	75 802	76 414	78 399
Vklady na knížkách s 12 měs. výp. lh.	836 412	831 274	820 748	808 427
Prémiové spoření mladých	13 064	12 292	12 162	11 282
Vklady na spořicírových účtech	433 122	463 338	444 937	438 897
Vklady na výherních knížkách	393 149	390 454	373 610	358 807
Vklady na vkladových listech	14 281	4 548	0	0
Vklady na výherních listech	0	0	0	0
Vklady celkem	2 883 380	2 883 239	2 808 809	2 757 285

Graf č.8: Vývoj konečných zůstatků vkladů obyvatelstva u České spořitelny

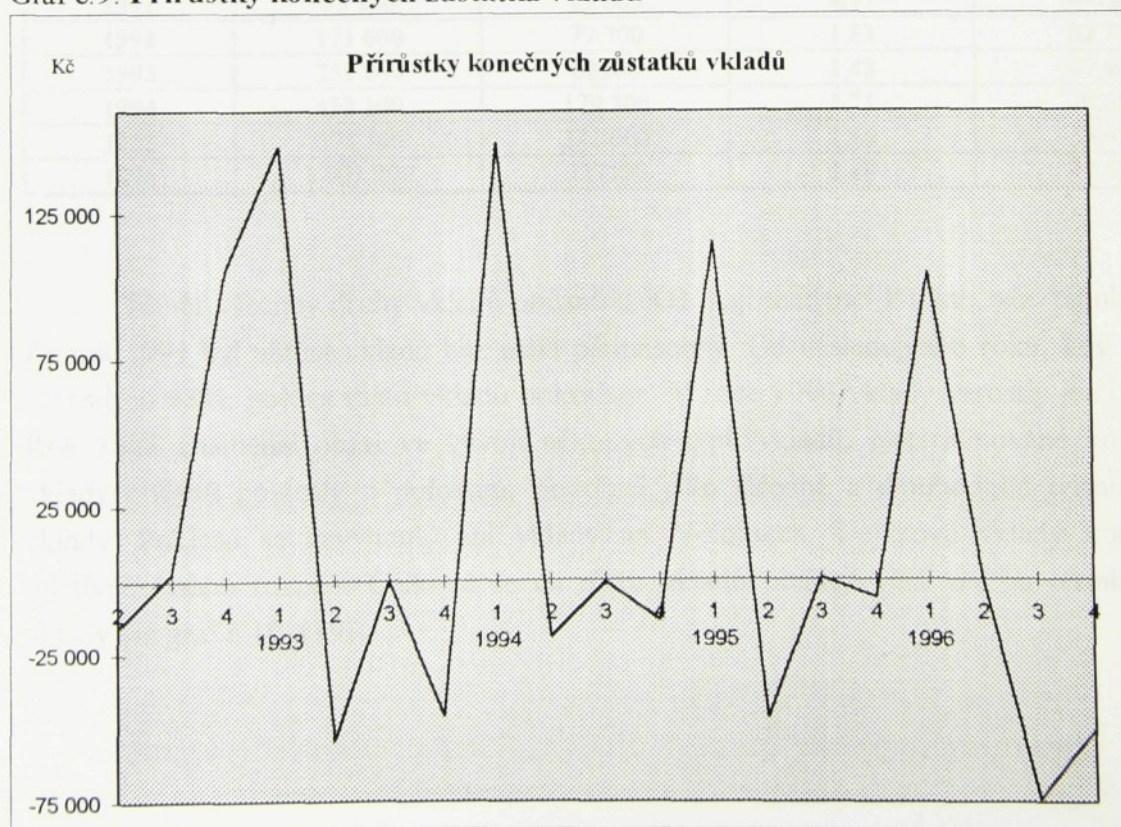

Tabulka č.7: Roční přírůstky vkladů v České spořitelně

Období	Počáteční zůstatek vkladů	Konečný zůstatek vkladů	Roční přírůstek vkladů
1 992	2 491 844	2 556 665	64 821
1 993	2 545 593	2 602 948	57 355
1 994	2 748 672	2 717 425	-31 247
1 995	2 852 056	2 779 014	-73 042
1 996	2 908 716	2 757 285	-151 431

Graf vývoje celkových vkladů u České spořitelny ukazuje na mohutný nárůst vkladů během prvních tří měsíců roku v průběhu let 1994 -1996, tedy na výskyt sezónní složky časové řady (graf č.8). To potvrzuje tradiční nárůst vkladů na konci roku kvůli výplatám třináctého platu. Po zbytek roku vklady klesají. Rozdíly zjištěné (ve zdroji informací o vkladech) mezi konečným zůstatkem na konci roku a počátečním zůstatkem na počátku roku v celém sledovaném období však zpochybňuje úvahu o sezónním nárůstu vkladů. Nabízí se možnost, že se jedná o následek způsobu zpracování informací. Čtvrtletní údaje o vkladech jsou zřejmě jen odhadovány a v závěru roku jsou uvedená data konfrontována se skutečnými a dále upravena. Z grafu je patrná podobnost ve vývoji vkladů v letech 1993 až 1995. Po značném nárůstu vkladů koncem roku 1992 a počátkem roku následujícího vklady stagnují. Srovnání první a poslední hodnoty konečného zůstatku s přihlédnutím ke grafu č.8 svědčí o tendenci k růstu. Tempo růstu kolísá (tabulka č. 6), pohybuje se v rozmezí od 2,58%-ního poklesu až po 5,75%-ní nárůst vkladů. Přírůstky konečných zůstatků vkladů za jednotlivá čtvrtletí dle grafu č.9 mají klesající tendenci. Grafická vyjádření vkladů a přírůstků vkladů poukazují na odlišný vývoj vkladů v roce 1996. V porovnání s předchozími lety nedošlo ve druhém čtvrtletí k tak velkému poklesu vkladů, naopak vklady znatelně klesaly v průběhu druhé poloviny roku. Roční přírůstky vkladů značně klesají jak ukazuje tabulka č.7.

Graf č.9: Přírůstky konečných zůstatků vkladů

Největší podíl na celkových vkladech mají vklady na knížkách s 12-ti měsíční a 2-letou výpovědní lhůtou. Oba druhy vykazují v posledních dvou letech klesající tendenci. U ostatních druhů vkladů rovněž převažuje klesající tendence. Výjimku tvoří vklady na spořicírových účtech, které rostou. V letech 1993 až 1995 rostly vklady lineárně, v loňském roce růst značně poklesl. Vklady na výherních listech, které se do konce roku 1994 držely přibližně na stejné hodnotě, spadly v prvním čtvrtletí roku 1995 o více než polovinu a od pololetí nejsou vedeny v druhovém rozdělení vkladů. Podobně, jen s šesti-měsíčním zpožděním, probíhal vývoj vkladových listů. [21]

6.2.3.2 Vklady občanů v Komerční bance

V materiálech o vkladech občanů v Komerční bance, které jsem získala, jsou rozděleny na vklady korunové a devizové, v podrobnějším dělení pak na termínované a netermínované (tabulka č.8). Do netermínovaných jsou zahrnuty vklady občanů, N-konta a banko-konta. Termínované vklady je souhrnný název pro certifikáty, T-konta a krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé termínované vklady.

Tabulka č. 9 : Konečné zůstatky vkladů v Komerční bance

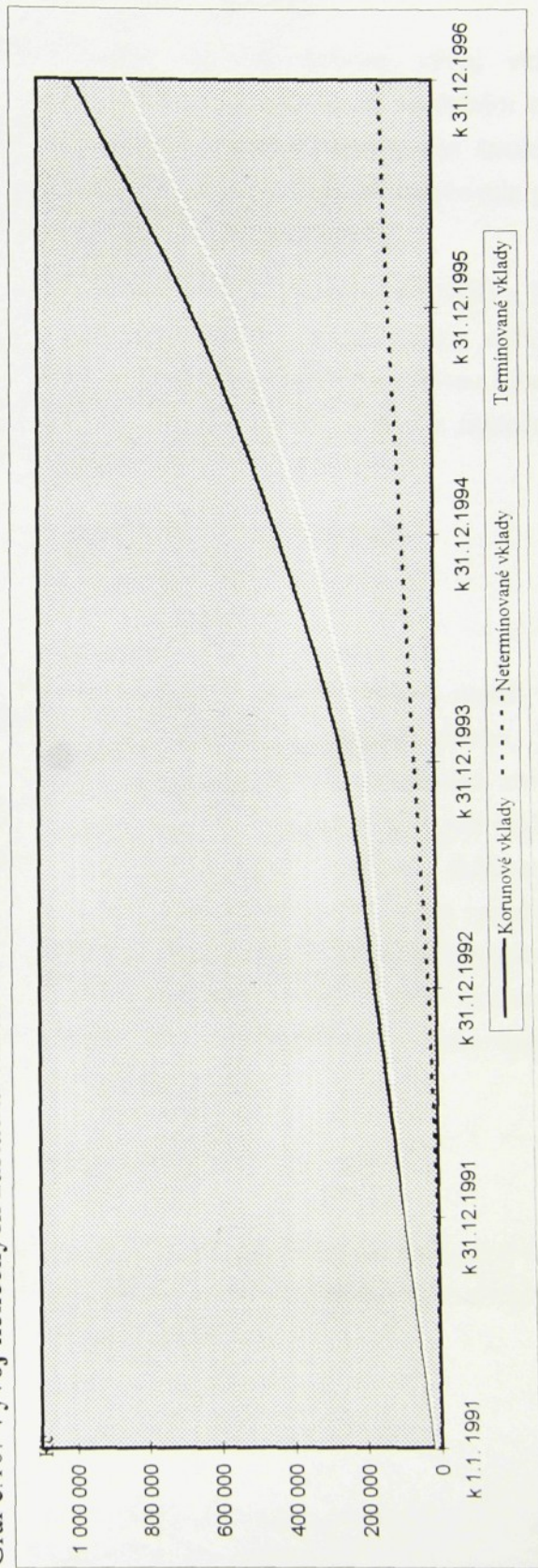
Období	x_t	Δ	k	$k*100-100$
1990	18 900	18 900	3,97	
1991	93 900	75 000	4,97	396,83
1992	171 600	77 700	1,83	82,75
1993	253 800	82200	1,48	47,90
1994	433 100	179 300	1,71	70,65
1995	674 100	241 000	1,56	55,65
1996	1 001 200	327100	1,49	48,52

Téměř všechny druhy vkladů občanů u KB mají tendenci k růstu, viz. tabulka č.9. Za rok 1991 byl nárůst vkladů bez mála pětinasobný. Od následujícího roku, kdy vklady vzrostly o 83%, pokles růstu vkladů pokračuje. V roce 1996 vklady vzrostly jen o 49%. Rok 1996 znamenal obrat ve vývoji některých typů vkladů. Netermínované korunové vklady občanů poklesly o polovinu, podobně jako středně a dlouhodobé termínované vklady. Poklesu se nevyhnuly ani vklady na N-kontech. Devizové vklady kolísají v relativně malém rozpětí. Celkově se na růstu vkladů podílejí větší měrou termínované vklady viz graf č.10. [19]

Tabulka č.8: Vklady obyvatelstva v Komerční bance

	k 1.1. 1991	k 31.12.1991	k 31.12.1992	k 31.12.1993	k 31.12.1994	k 31.12.1995	k 31.12.1996
Korunové vklady	18 900	93 900	171 600	253 800	433 100	674 100	1 001 200
Neterminované	1 600	3 700	21 800	55 900	88 900	122 500	148 300
občané	1 600	3 700	12 900	15 200	10 300	8 200	4 900
N-konto	0	0	8 900	29 900	48 500	46 300	36 900
bankokonto	0	0	0	10 800	30 100	68 000	106 500
Terminované	17 300	90 200	149 800	197 900	344 200	551 600	852 900
certifikáty	3 900	28 400	36 700	12 100	7 300	0	0
krátkodobé	0	0	0	0	0	148 200	418 200
středně a dlouhodobé	13 400	61 800	93 100	79 700	50 500	18 800	10 200
T-konta	0	0	20 000	106 100	286 400	384 600	424 500
Devizové vklady	0	0	0	319 800	320 400	241 500	266 500
neterminované	0	0	0	124 400	145 200	101 800	118 400
terminované	0	0	0	195 400	175 200	139 700	148 100

Graf č.10: Vývoj konečných zůstatků vkladů v Komerční bance

6.2.3.3 Porovnání vývoje vkladů u České spořitelny a Komerční banky

Oba uvedené finanční ústavy zaznamenaly podstatně odlišný vývoj vkladů obyvatelstva. Kromě jiného je to způsobeno délkou jejich působení na finančním trhu. Komerční banka reprezentuje po revoluci nově vzniklé finanční ústavy. Na struktuře vkladů je vidět, jak KB rozšiřovala svou nabídku služeb. Česká spořitelna spravovala před rokem 1990 vklady všech občanů a neměla v podstatě žádnou konkurenci.

Jelikož údaje ostatních finančních institucí nejsou veřejně přístupné a ČSOB a IPB, které jsem požádala o podobné informace o vkladech jejich klientů, nebyly ochotny spolupracovat, není možné provést porovnání vývoje vkladů obyvatelstva v okrese Liberec a v České republice. Nelze odhadnout, jak dalece se vývoj vkladů u jiných finančních ústavů v okrese podobá vývoji vkladů u ČS či u KB.

7. Faktory působící na úspory

Předpokládáme, že na vývoj úspor obyvatelstva v regionu má větší či menší vliv celá řada faktorů. Některé faktory ovlivňují sklon obyvatel k úsporám přímo, jiné zprostředkovaně. Vliv některých faktorů můžeme vyjádřit v číslech. Vyčíslené změny příčin a následků popisují, jak úspory a vklady reagují na růst a pokles příčinných složek. Existují také faktory, které se nedají měřit, jako např. politické události, události v ekonomice nebo přímo v bankovním sektoru, různá vládní opatření. V České republice svým způsobem ovlivnila vývoj celkových vkladů i vkladů obyvatelstva privatizace a restrukturalizace průmyslu. Faktory podílející se na vývoji úspor v regionu jsou více méně totožné s faktory, které působí na úspory obecně, jen vzájemný poměr mezi nimi a intenzita jejich působení může být region od regionu jiná.

7.1 Nezměřitelné faktory

Kromě jednorázových opatření a událostí v politice a ekonomice lze najít ještě další faktory, které působí na spořivost občanů. Jsou to např. systém sociálního zabezpečení v zemi, rozsah a kvalita nabízených bankovních produktů a pod.

Sociální zabezpečení

Důležitost dobré koncepce sociálního zabezpečení potvrdila i situace v níž se v současnosti nachází naše republika. Cestu k systému, který by motivoval a podporoval lidi ve spoření, teprve hledáme. Špatný systém sociálního zabezpečení může vést ke snižování

osobních úspor tím, že lidem zaručuje vysoké starobní důchody a nenutí je spořit si na penzi.

Nabídka bankovních produktů

Porevoluční období je charakterizováno množstvím změn nejen na peněžním trhu. Vznikaly nové peněžní instituce a konkurenční prostředí nutilo banky nabízet nové produkty, kterými by si své klienty udržely a případně si získaly i některé klienty ostatních bank. Banky lákaly spořitele na nejrůznější typy uložení dočasně a dlouhodobě volných finančních prostředků. Výhodná nabídka ze strany banky může inspirovat spořitele k jejímu využití, ačkoliv původně zamýšlel spořit nižší částky nebo chtěl investovat peníze jiným způsobem.

Příkladem událostí, které znamenaly zvrat v chování spořitelů, byly krachy několika peněžních ústavů. Nejvíce byl vývoj vkladů od září roku 1996 ovlivněn vývojem v Agrobance, která se dostala pod nucenou správu ČNB. Důsledkem bylo hromadné vybírání vkladů a přelévání vkladů mezi bankami.

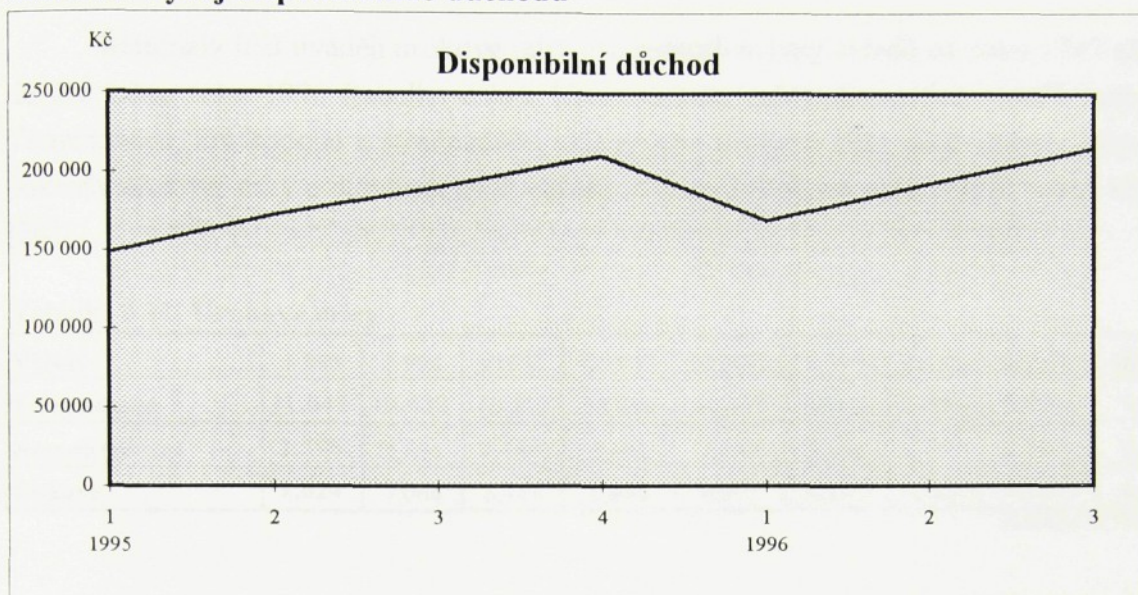
7.2 Změřitelné faktory a jejich vývoj

Společnou charakteristikou vyčíslitelných faktorů je nejen prokázaný vliv na úspory, ale přímo závislost vývoje vkladů na vývoji takového faktoru. Za zásadní příčinné složky vývoje úspor a vkladů považují výši příjmů, disponibilního důchodu a s nimi související velikost spotřeby, daňové sazby, inflaci, úrokové míry, nezaměstnanost atd.

Příjmy, disponibilní důchod

Mezi velikostí úspor a výší disponibilního důchodu je velmi úzký vztah. Příjmy obyvatelstva a disponibilní důchody mají rostoucí tendenci. Tempo růstu příjmů pokleslo během dvou let z 24,32% v roce 1993 na 17,05% v roce 1995. Mírný pokles zaznamenal i procentuální podíl disponibilního důchodu na běžných příjmech. Pozvolnější růst disponibilního důchodu (graf č.11) působil proti růstu úspor (graf č.1). [14]

Graf č. 11: Vývoj disponibilního důchodu

Daňové sazby daně z příjmu

Škola strany nabídky zastávala názor, že vysoké mezní daňové sazby mají destimulační účinek na úspory. [15] Zejména progresivní danění připravuje stát o případné zdroje financování investic prostřednictvím úspor, protože mnoho lidí při vysoké daňové sazbě preferuje osobní pohodlí před dalším zvyšováním důchodů.

Inflace

Růst cenové hladiny vyjadřuje míra inflace (tabulka č.10). Po roce 1991, kdy míra inflace činila 56,6%, její hodnota v následujícím roce rychle poklesla na 11,1% a vyjma rok 1993 s 20,8 procenty inflace, pokračoval klesající trend ve vývoji inflace až doposud. [18] Rostoucí inflace lidi vede k vyšší spotřebě, aby se tak bránili znehodnocení svých peněžních prostředků, nebo vyvolá investice, které minimalizují ztráty např. investice do pozemků, do nemovitostí.

Tabulka č. 10 : **HDP, inflace**

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
HDP*	567,3	716,6	791,0	910,6	1 037,5	1 212,0
HDP na 1 obyvatele	54 742	69 512	77 854	88 146	100 376	117 320
Inflace	9,7	56,6	11,1	20,8	10,0	9,1

* v běžných cenách

Úrokové míry

Materiály IPB uvádějí úrokové míry pro jednotlivé typy vkladů od roku 1993 až po devátý měsíc roku 1996 (tabulka č.11). Úrokové míry netermínovaných vkladů kolísají. Termínované, krátkodobé a střednědobé vklady jsou úročeny stále nižší sazbou. Nejvíce poklesly úrokové míry u dlouhodobých vkladů. Celková úroková míra vkladů mírně klesá. [20]

Tabulka č.11: Úrokové míry

Vklady	1 993	1 994	I/1995	II/1995	III/1995	IV/1995	I/1996	II/1996	III/1996
Termínované	11,043	10,630	10,228	10,268	10,253	10,093	9,863	9,433	9,270
Netermínované	2,296	2,564	2,546	2,491	2,483	2,622	2,560	2,583	2,569
Celkové	7,024	7,064	6,941	6,989	6,975	6,939	6,915	6,818	6,715

Materiály IPB

Nominální úrokové míry nejsou postačujícím kritériem při posouzení, zda je investice výhodná či ne, protože nezahrnují vliv zdanění výnosů z vkladů a vliv inflace. Fisherova rovnice (1) pro výpočet reálné úrokové míry s těmito vlivy počítá. [8]

$$R_Z = \{ 1 + [N / 100 \times (1 - Z / 100)] / 1 + I / 100 \} - 1 \quad (1)$$

kde: R_Z = reálná úroková míra po zdanění,

N = nominální úroková míra v %,

Z = míra zdanění úroků v % z celkové částky vyplacených úroků,

I = roční inflace v %.

Příklad: Výpočet reálné úrokové míry srpnu 1996 dle vztahu (1):

$$I = 8,5 \% \quad Z = 15 \%$$

a) termínované vklady

$$N = 9,255$$

$$R_Z = -0,58 \%$$

b) netermínované vklady

$$N = 2,587 \%$$

$$R_Z = -5,81 \%$$

c) celkové vklady

$$N = 6,701 \%$$

$$R_z = -2,58 \%$$

Výpočty ukázaly, že u obou typů vkladů je reálná úroková míra záporná, tzn. V uvedeném období se nevyplatilo uložit peníze ani na termínované ani na netermínované vklady.

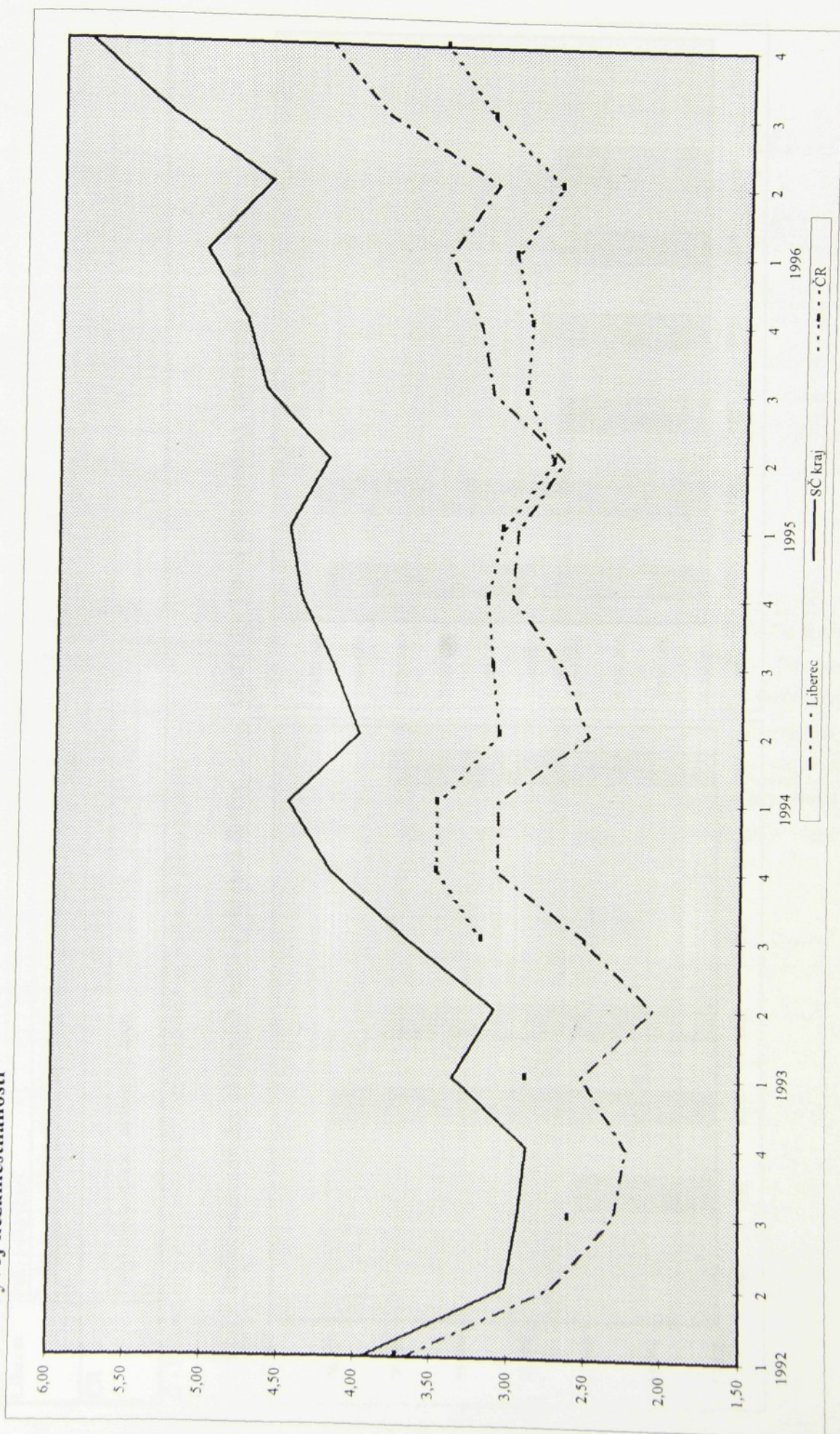
Nezaměstnanost

Do pololetí roku 1995 se nezaměstnanost na liberecku pohybovala pod celostátním průměrem, po tomto období byla sice vyšší než republikové údaje, ale zdaleka nedosáhla vysoké úrovně nezaměstnanosti Severočeského kraje, viz. tabulka č.12 a graf č.12. Míra nezaměstnanosti v okrese Liberec, v kraji i celorepubliková směřuje k růstu. [17, 21]

Tabulka č.12: Vývoj nezaměstnanosti

období		Liberec	SČ kraj	ČR
1992	1. čtvrtletí	3,66	3,94	3,72
	2. čtvrtletí	2,72	3,02	x
	3. čtvrtletí	2,31	2,94	2,61
	4. čtvrtletí	2,23	2,89	x
1993	1. čtvrtletí	2,53	3,38	2,90
	2. čtvrtletí	2,07	3,11	x
	3. čtvrtletí	2,52	3,69	3,20
	4. čtvrtletí	3,10	4,20	3,50
1994	1. čtvrtletí	3,10	4,48	3,50
	2. čtvrtletí	2,51	4,02	3,10
	3. čtvrtletí	2,69	4,20	3,15
	4. čtvrtletí	3,03	4,42	3,19
1995	1. čtvrtletí	3,00	4,50	3,10
	2. čtvrtletí	2,71	4,25	2,77
	3. čtvrtletí	3,18	4,67	2,96
	4. čtvrtletí	3,27	4,80	2,93
1996	1. čtvrtletí	3,48	5,07	3,04
	2. čtvrtletí	3,17	4,65	2,75
	3. čtvrtletí	3,89	5,32	3,20
	4. čtvrtletí	4,28	5,84	3,52

Graf č. 12: Vývoj nezaměstnanosti

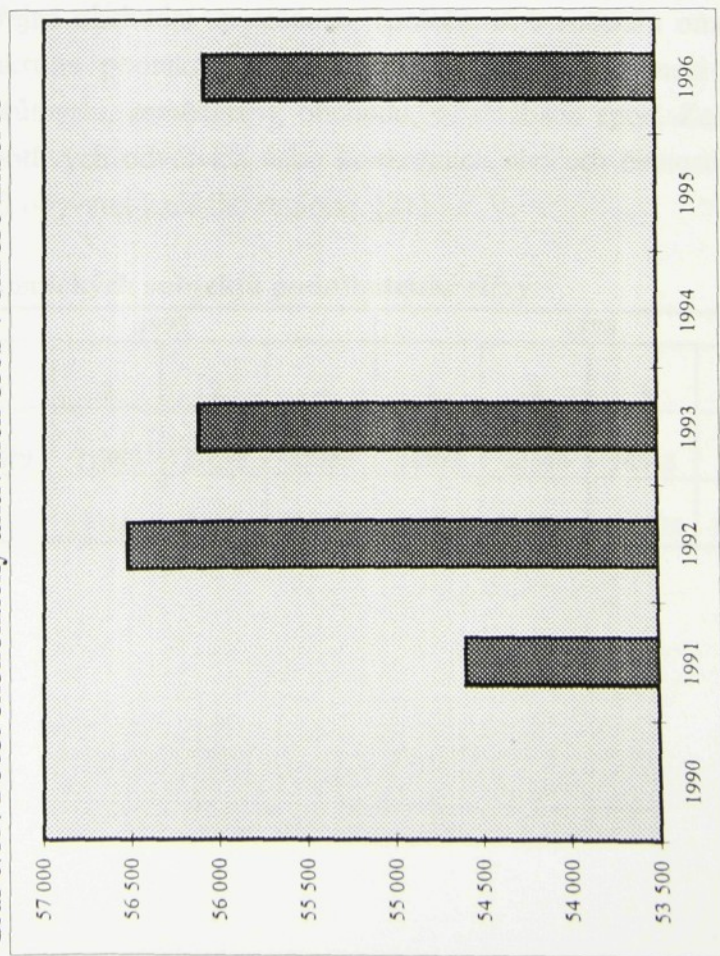

Tabulka č. 13: Ekonomická aktivita obyvatel

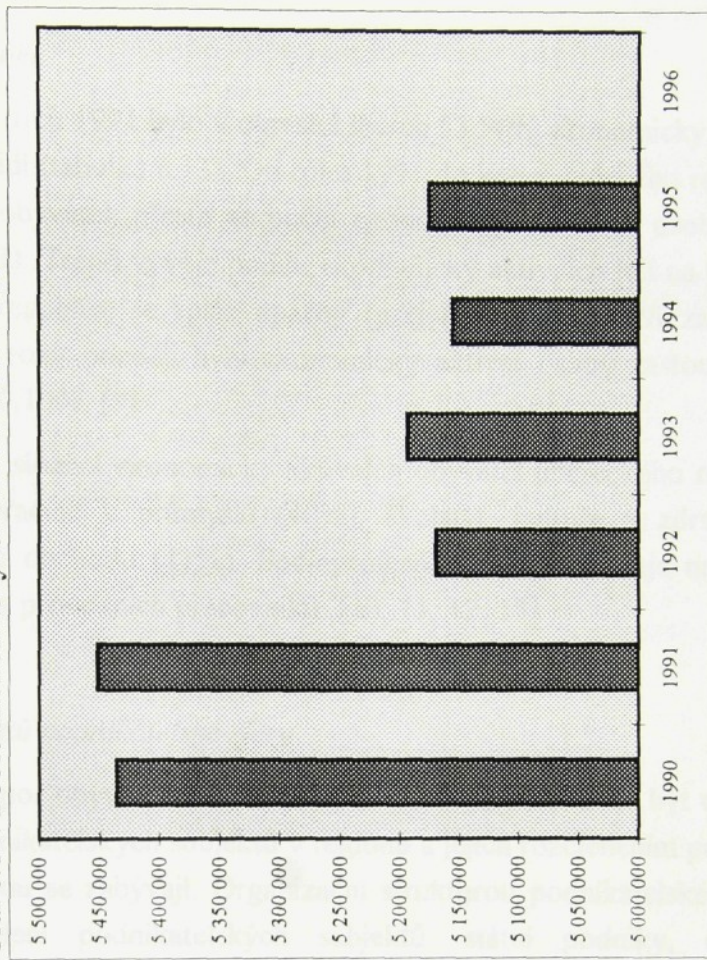
	1 1990	1 1991	1 1992	1 1993	1 1994	1 1995	1 1996
Liberec							
Počet obyvatel		101 934	101 750	100 974	100 785		100 604
Počet ekonomicky aktivních osob		54 596	56 526	56 100			56 092
O		53,56%	55,55%	55,56%			55,76%
ČR							
Počet ekonomicky aktivních osob	10 295 455	10 306 238	10 319 361	10 326 044	10 332 665	10 331 337	
O	5 436 000	5 452 000	5 170 000	5 194 000	5 156 000	5 176 000	
	52,80%	52,90%	50,10%	50,30%	49,90%	50,10%	

O - Procentuální podíl ekonomicky aktivních osob na celkovém počtu obyvatel

Graf č. 13: Počet ekonomicky aktivních osob v okrese Liberec

Graf č. 14: Počet ekonomicky aktivních osob v ČR

Ekonomická aktivita obyvatel

Podle sčítání lidu z roku 1991 bylo v okrese Liberec 53,56% ekonomicky aktivních obyvatel, což činí 54 596 lidí (tabulka č.13). Od roku 1991 do konce loňského roku ubylo libereckému okresu 1330 obyvatel, přesto se počet ekonomicky aktivních osob zvýšil o 2,2% na 55,76% (graf č.13). Trend vývoje podílu ekonomicky aktivních lidí na celkovém počtu obyvatel v České republice je spíše opačný (graf č.14). Rok 1991 zaznamenal rekordních 52,90%, o tři roky později byly ekonomicky aktivní osoby zastoupeny jen 49,90% a následující rok 50,10%. [9]

Podle odvětvového složení ekonomicky aktivních obyvatel libereckého regionu je patrné, že značná část pracuje v průmyslu (40%), školství, kultuře a zdravotnictví (14,6%), dopravě (12%) a obchodu (11%). Socioprofesní zařazení ukazuje na největší podíl dělníků, technických a provozních pracovníků. [10, 11, 12, 13]

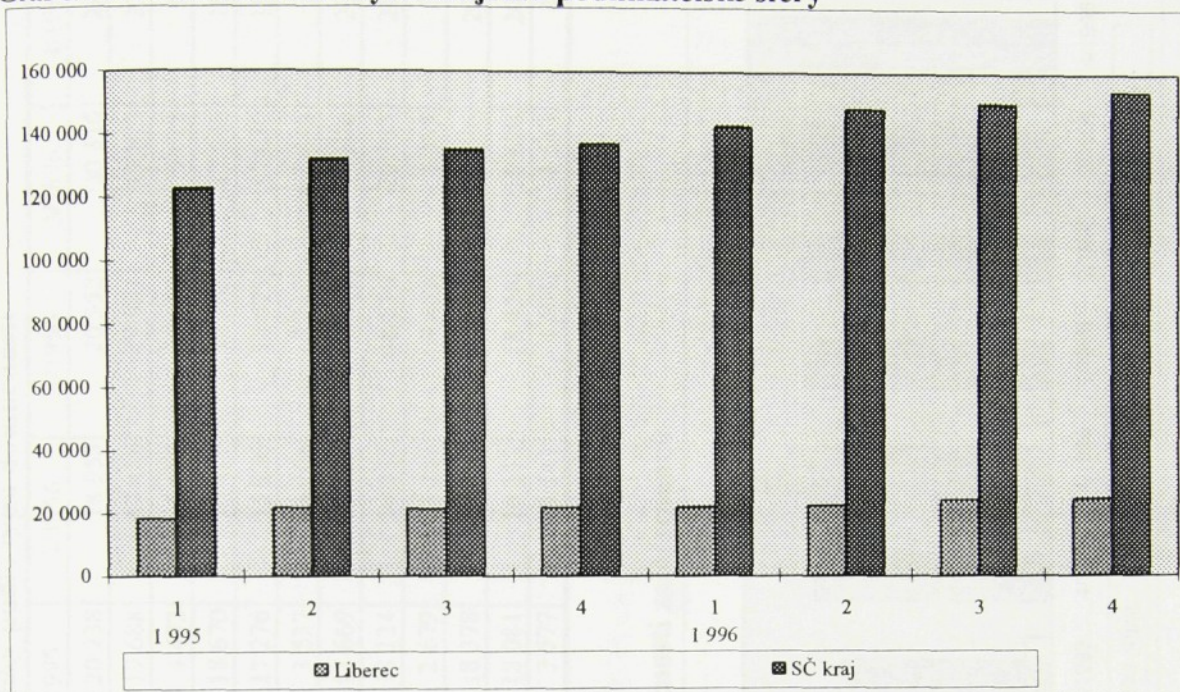
Počet ekonomických subjektů podnikatelské sféry

Závisí-li velikost úspor obyvatelstva na velikosti jejich příjmů, může být ovlivněna mimo jiné i množstvím podnikatelských subjektů v regionu a jejich rozčleněním podle typu organizace a činnosti, kterou se zabývají. Organizační strukturou podnikatelské sféry se rozumí následující rozdělení podnikatelských subjektů: státní podniky, družstva, rozpočtové organizace, veřejné obchodní společnosti, společnosti s ručením omezeným, akciové společnosti a soukromí podnikatelé. Nelze opomenout rozdíly mezi platy a mzdami lidí pracujících v průmyslu, zemědělství, obchodu, ve službách apod. Zastoupení počtu a druhů firem v jednotlivých odvětvích nebo konkrétních oborech činností v dané oblasti působí na výši příjmů obyvatel každého regionu. [21]

Tabulka č.14 : **Počet ekonomických subjektů podnikatelské sféry**

Počet podnikatelských subjektů	1995				1996			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Okres Liberec	18409	21889	21695	21787	22152	22446	24545	24744
Severočeský kraj	123081	132169	13518	337183	143002	148564	150524	154411

Graf č.15: Počet ekonomických subjektů podnikatelské sféry

Struktura obyvatelstva podle typů domácností

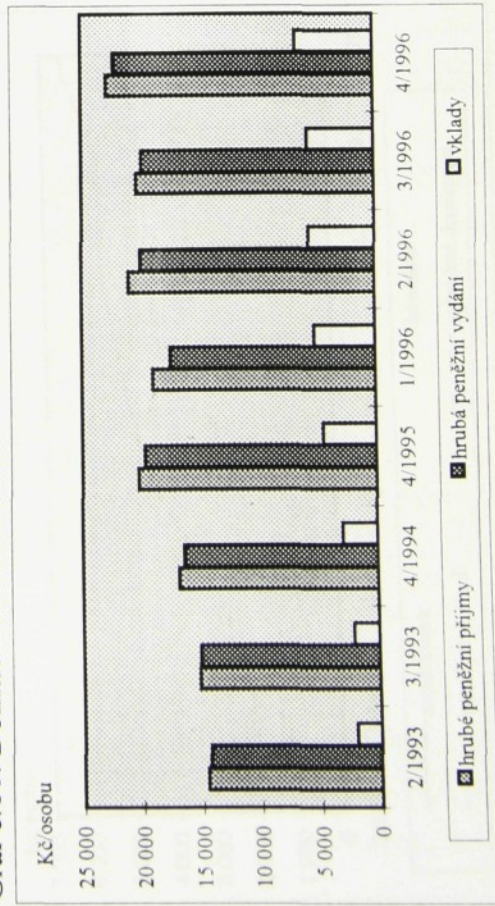
Úspory v regionu závisí na struktuře domácností. Velikosti úspor domácností (tabulka č.15) jsou ovlivněny výší jejich příjmů. Příjmy domácností se liší v souvislosti s tím, zda se jedná o domácnosti zaměstnanců (graf č.17), zemědělců či samostatně činných. Z grafu č.20 je vidět, že nejvíce peněz ukládají v domácnostech zaměstnanců, nižší vklady mají domácnosti samostatně činných (graf č. 18), přičemž u obou typů domácností vklady rostou. Domácnosti zemědělců (graf č.16) ukládaly až do posledního čtvrtletí roku 1995 více než domácnosti samostatně činných, počátek roku 1996 zaznamenal pokles a následnou stagnaci vkladů. Koncem roku vklady u všech typů domácností, kromě domácností zemědělců, mírně vzrostly. Graf č.19 ukazuje vklady průměrné domácnosti. [7]

Tabulka č. 15: Peněžní příjmy a vydání domácností zpravidajského souboru statistiky podle typů domácností

		2/1993	3/1993	4/1994	4/1995	1/1996	2/1996	3/1996	4/1996
Domácnosti zaměstnanců	hrubé peněžní příjmy	14 557	15 178	16 827	20 238	18 953	20 952	20 316	22 792
	hrubá peněžní vydání	14 344	15 113	16 380	19 688	17 438	19 963	19 873	22 229
	vklady	1 999	2 122	2 905	4 472	5 157	5 619	5 628	6 600
Domácnosti zemědělců	hrubé peněžní příjmy	12 452	13 833	15 367	18 670	16 119	16 962	17 548	19 845
	hrubé peněžní výdaje	12 340	13 642	14 779	17 276	15 236	16 673	17 630	19 465
	vklady	1 395	1 654	2 204	3 537	3 108	3 217	3 446	3 823
Domácnosti samostatně činných	hrubé peněžní příjmy	13 075	13 106	15 049	17 669	17 026	18 812	18 876	20 819
	hrubé peněžní výdaje	12 912	12 866	15 516	18 124	16 332	18 576	20 733	21 858
	vklady	1 607	1 465	1 891	2 679	3 251	3 453	3 595	3 611
Průměrná domácnost	hrubé peněžní příjmy	x	x	x	18 378	17 315	19 111	18 736	20 889
	hrubé peněžní výdaje	x	x	x	18 081	16 112	18 428	18 620	20 737
	vklady	x	x	x	3 577	4 141	4 501	4 543	4 996

x - neuvedeno

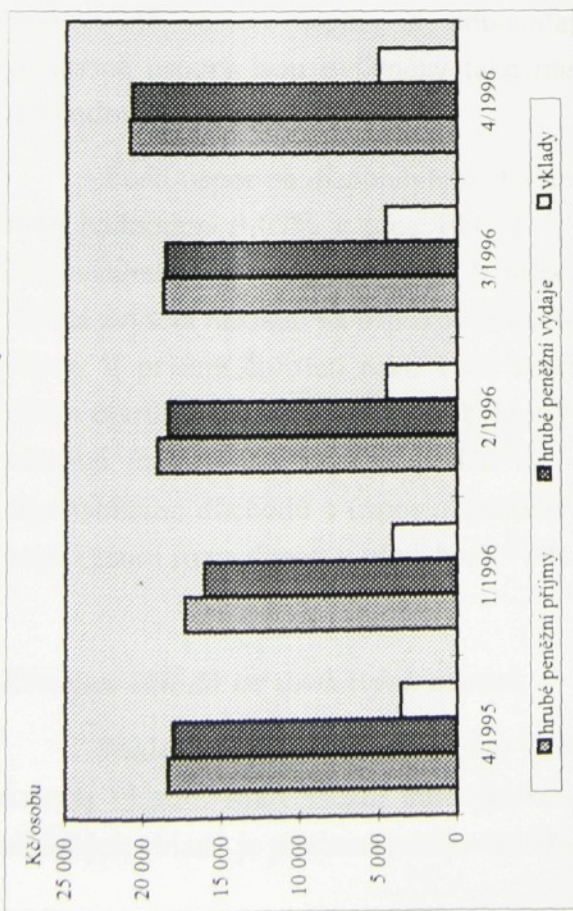
Graf č. 16: Domácnosti zemědělců

Graf č. 17: Domácnosti zaměstnanců

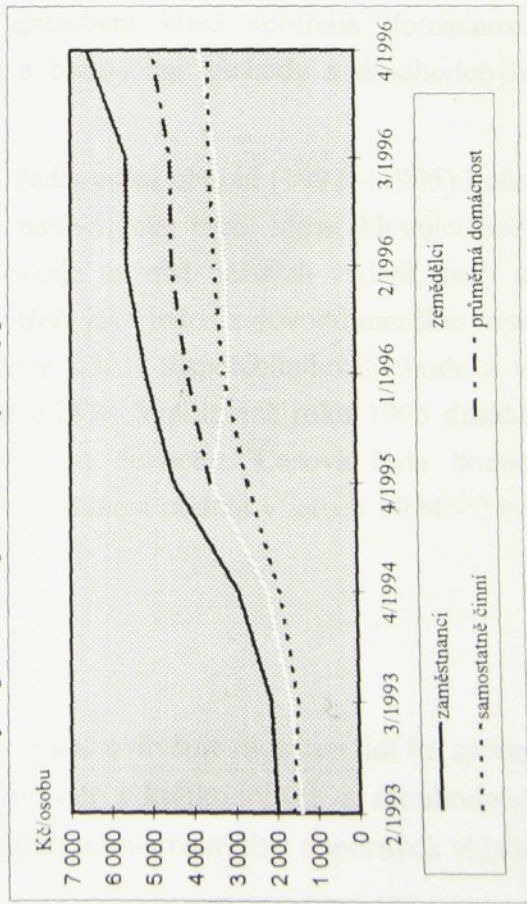
Graf č. 18: Domácnosti samostatně činných

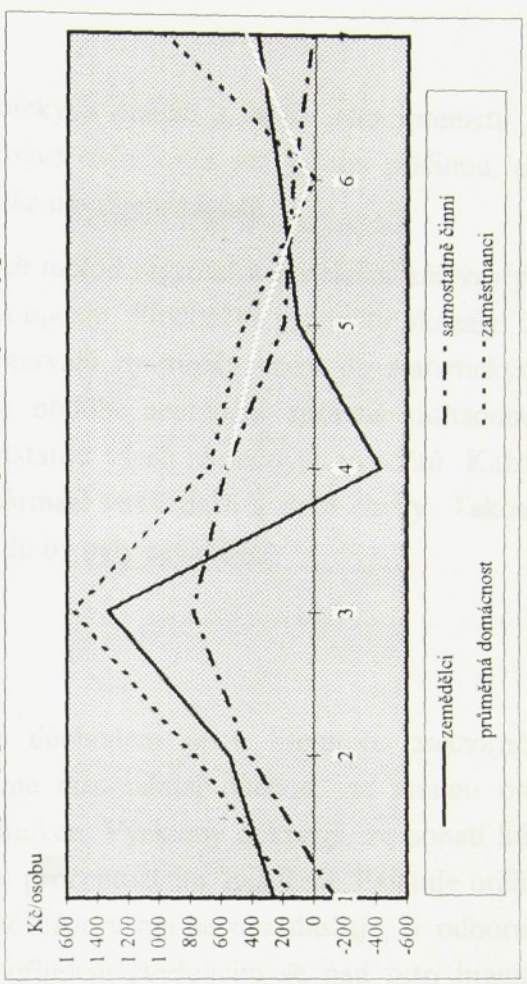
Graf č. 19: Průměrná domácnost

Graf č. 20: Vývoj vkladů jednotlivých typů domácností

Graf č. 21: Vývoj přírůstků vkladů u jednotlivých typů domácností

8. Zhodnocení možných závislostí

Vymezit vzájemný vztah dvou ekonomických veličin a určit jeho intenzitu je složité. Vývoj většiny ekonomických veličin nebývá ovlivňován jen jednou příčinou, ale závisí na mnoha faktorech, které mohou být rovněž navzájem závislé.

Od původního záměru využít statistických metod regrese a korelační analýzy při zhodnocení možných závislostí jsem byla nucena upustit. Předběžné propočty ukázaly, že krátké časové řady a nesourodost časových intervalů by mohly vnést do statistických výpočtů velké chyby. [16] Krátké zkoumané období neumožní správně odhadnout trendovou funkci. Volba trendové funkce je podstatou všech následných výpočtů. Každá další nesprávná úvaha z důvodu nedostatku informací vnáší další a další chyby. Takové výsledky získané na základě chybných předpokladů by byly zavádějící.

Závislost úspor na disponibilním důchodu

Vztah mezi úsporami a disponibilním důchodem je v literatuře znázorněn úsporovou funkcí, na vodorovnou osu vynášíme disponibilní důchod, na svislou osu úspory. Její tvar je odvozen od tvaru spotřební funkce. Výzkumy dokazují, že bohatí lidé spoří více než chudí, a to nejen absolutně, ale i v procentuálním vyjádření. Existuje určitá výše příjmů, kdy typická rodina ani nemá žádné úspory ani se nezadlužuje, v odborné literatuře se hovoří o tzv. bodu vyrovnání. S příjmem zvyšujícím se nad tuto hranici progresivně rostou úspory a odpovídajícím způsobem klesá spotřeba domácnosti. Současné úspory jsou ovlivněny také minulými a budoucími důchody a dlouhodobými důchodovými trendy. [15]

Podíl úspor na disponibilním důchodu ve sledovaném období (1992 - 1995) kolísá mezi hodnotami 3,03% v roce 1994 a 0,95% v následujícím roce. Mírně klesající podíl disponibilního důchodu na běžných příjmech ukazuje na růst běžných výdajů, tedy na možné zvýšení nákladů na uspokojení osobních potřeb, jako jeden z důvodů menšího růstu úspor. V prvním čtvrtletí roku 1995 tvořily úspory 1,22% disponibilního důchodu a ve třetím čtvrtletí následujícího roku byly úspory jen 0,28%. V polovině roku 1995 dosáhly záporné úspory 0,27%-ního podílu na disponibilním důchodu. Časová řada hodnot disponibilního důchodu a úspor obyvatelstva ve sledovaném období v letech 1994 - 1996 popírá teorii rozvedenou v předchozím odstavci. [14]

Závislost vkladů na úrokových mírách

Pokles průměrné úrokové míry vkladů negativně ovlivňuje motivaci lidí ke spoření formou vkladů. Malý rozdíl mezi úrokovým výnosem z krátkodobých a dlouhodoběji uložených vkladů je příčinou posilování krátkodobých termínovaných a úsporných vkladů.

Nejistá ekonomická situace přispívá k upřednostňování krátkodobých vkladů, které poskytují obyvatelstvu větší míru disponibility i za cenu nižší úrokové míry.

Závislost vkladů na míře inflace

Tendence snižování inflace působí pozitivně na vývoj vkladů a úspor. S mírou inflace souvisí kupní síla obyvatelstva. S rostoucí inflací klesá kupní síla obyvatelstva a současně klesá možnost úspor.

Závislost úspor na míře nezaměstnanosti

Plná zaměstnanost není považována za ideální stav, v souvislosti s tím literatura zmiňuje užitečnou míru nezaměstnanosti. Je to míra nezaměstnanosti, která působí pozitivně na ekonomiku země. Podle statistik je míra nezaměstnanosti v České republice poměrně nízká i v porovnání se zeměmi západní Evropy. Musíme mít ale na mysli, že míra nezaměstnanosti, kterou uvádějí statistiky, zahrnuje jen uchazeče o práci registrované na úřadech práce. Skutečná nezaměstnanost je mnohem vyšší.

Nezaměstnaní buď nemají žádné příjmy a nebo pobírají od státu podporu v nezaměstnanosti, nemají tedy prostředky, z nichž by mohli spořit. Naopak mají-li z čeho čerpat, mají sklon k záporným úsporám. Vysoká nezaměstnanost vede k poklesu úspor.

Závislost úspor na ekonomické aktivitě obyvatelstva

Ekonomická aktivita osob má vliv na velikost úspor obyvatelstva ve smyslu souhrnného údaje a poměrného vyjádření vztaheného na osobu. S růstem počtu ekonomicky aktivních obyvatel se zvyšují celkové úspory a rostou i úspory na hlavu.

Závislost úspor na počtu podnikatelských subjektů

Větší počet podnikatelských subjektů znamená větší konkurenci, větší produktivitu práce, širší nabídku pracovních příležitostí a při předpokládaných vyšších platech i vyšší úspory. Růst počtu podnikatelských subjektů sice jen pozvolný podporuje růst úspor.

9. Možnosti zvýšení úspor

Profesor katedry bankovníctví VŠE Miroslav Tuček navrhuje růst nezaměstnanosti, zejména v Praze. [3]

Martin Švehla, mluvčí ČNB, navrhuje snížení či zrušení zdanění úroků u dvou- a víceletých vkladů. Ing. Ševčík považuje za nejlepší řešení zrušení daní z úroků u všech vkladů.

Ministerstvo financí navrhuje vydání státních dluhopisů, ve snaze podpořit spořivost občanů. Ekonomové se však domnívají, že tento produkt je příliš složitý na to, aby banky byly schopny jej prodat jiným klientům než jsou investiční fondy. [3]

K dalším možnostem jak zvýšit úspory obyvatelstva patří deregulace cen a reforma penzijního systému. [3]

10. Závěr

Analýza vkladů na úrovni okresní, krajské i celorepublikové potvrdila, že vklady rostou stále pomaleji. Pouze vklady domácností podle [7] rostly v letech 1992 - 1995 progresivně. Klesající tendence růstu vkladů je zapříčiněna mimo jiné tím, že lidé využívají mnohem více možnosti zhodnocení peněz prostřednictvím penzijních fondů a pod. Za liberecký region jsem měla možnost zhodnotit vklady u dvou finančních ústavů: České spořitelny a Komerční banky. Vývoj vkladů u těchto ústavů se značně lišil, kromě jiného z důvodu odlišné délky jejich působení na finančním trhu. Ostatní peněžní ústavy, které jsem oslovila, nebyly ochotny zveřejnit informace o svých vkladech. Jakékoliv porovnání vývoje úspor a vkladů mezi regiony je nereálné. Přestože ČNB získává od jednotlivých bank údaje o vkladech pro své přehledy a analýzy, krajské pobočky ČNB nemají o vkladech jednotné a ucelené informace. Zamýšlené meziregionální srovnání narazilo na nedostupnost potřebných informací.

Faktory, které působí na vývoj úspor v regionu se nijak neliší od faktorů ovlivňujících úspory obecně. K důležitým skutečnostem majícím vliv na chování spořitelů patří mimo politických událostí, různých vládních opatření i politika sociálního zabezpečení. Spektrum nabízených bankovních produktů má rovněž svůj podíl na vývoji vkladů a úspor. Pod pojem číselně vyjádřitelné činitele působící na úspory lze zahrnout velikost příjmu, disponibilního důchodu, míru inflace a úrokové míry. Nezaměstnanost, ekonomická aktivita obyvatel, počet podnikatelských subjektů a struktura obyvatelstva podle typu domácností se mohou podílet na odlišné velikosti úspor v regionech.

Matematické vyjádření závislostí mezi úsporami a vklady a faktory, které na ně působí, by bylo spíše na škodu. Informace, které lze získat ze statistických publikací nebo přímo od finančních ústavů, nepostihují dostatečně dlouhé časové úseky a navzájem se liší délkami časových intervalů. Výpočty postavené na takových údajích by neměly požadovanou vypovídací schopnost a mohly by vést k zavádějícím předpokladům a závěrům. Teoretická závislost úspor na disponibilním důchodu se ve sledovaném období let 1992 - 1995 nepotvrdila, s rostoucím disponibilním důchodem úspory nerostly, jen kolísaly. Klesající trend vývoje míry inflace by měl mít pozitivní vliv na úspory a vklady, ale v souvislosti s kolísajícími úrokovými mírami vkladů a zdaněním výnosů z vkladů působí na spořitele opačně. Vložení volných finančních prostředků do banky nepřináší v současnosti zisk ale ztrátu.

Ačkoliv nebylo mým úkolem navrhnout možnosti zvýšení úspor obyvatelstva, zařadila jsem do své práce pro doplnění kapitoly 8, která obsahuje názory odborníků na řešení situace v České republice v oblasti úspor.

Martina Trdičková

11. Použitá literatura:

1. Daňové zákony. Newsletter Praha 1995
2. Hospodářské noviny. Praha 1996
3. Hospodářské noviny. Praha 1997
4. Okresy ČR v roce 1996. regionální statistika
5. Pearce, D.W., a kol.: Macmillanův slovník moderní ekonomie. Victoria publishing, 1992
6. Polidar, V.: Management bank a bankovních obchodů. Ekopres 1996
7. Příjmy, vydání a spotřeba domácností zpravodajského souboru statistiky rodinných účtů v ČR. ČSÚ 1993, 1995, 1996
8. Ptáček, Jiří: Úspory a vklady. Bankovní institut a.s., 1996
9. Regionální statistický obzor 1995 - Severočeský kraj. ČSÚ 1996
10. Ročenka 1991. Úřad města Liberce 1992
11. Ročenka 1992. Databox Liberec 1993
12. Ročenka 1993. Liberec 1993
13. Ročenka 1995 - město Liberec. Město Liberec 1996
14. Rozdělení a užití důchodů sektoru domácností ČR. ČSÚ 1993, 1995, 1996
15. Samuelson, Paul A., Nordhaus, William D.: Ekonomie. Svoboda, Praha 1991
16. Seger, J.: Statistické metody pro ekonomy průmyslu. SNTL 1988
17. Statistické přehledy 12-'96. ČSÚ 1996
18. Statistická ročenka 1996. Praha 1996
19. Statistické materiály IPB, IPB Liberec
20. Statistické materiály KB, KB Liberec
21. Statistický bulletin. okres Liberec, Český statistický úřad, 1-4/1992, 1-4/1993, 1-4/1994, 1-4/1995, 1-4/1996
22. Statistika. ČSÚ, 1/96
23. Tepper, T., Kápl, M.: Peníze a vy. Prospektrum 1991
24. Torres, M., Bernardo, I., Cigánková, S.: Marketing bankovních služeb. Bankovní institut a.s., 1996
25. Výroční zpráva ČNB za rok 1993. ČNB Praha
26. Výroční zpráva ČNB za rok 1994. ČNB Praha
27. Výroční zpráva ČNB za rok 1995. ČNB Praha
28. Výroční zpráva IPB za rok 1995. IPB Praha
29. Zpráva o měnovém vývoji v České republice za období leden - září 1996. ČNB Praha

12. Seznam příloh:

1. Materiály IPB, IPB Liberec

Děkuji Ing. Otaz Hlasprové za cenné rady a odbornou veřejnou práci zpracování Bakalářské práce.
Děkuji také Ing. Ladislavu Procházce za odbornou a praktickou pomoc.

ZASTOUPENÍ OBCHODNÍCH BANK V STYLICKÉSKÉ REGIONU

BANKA NARODNÍ BANKA – ústřední banka v Praze

pobočka	Ústí nad Labem
zastoupení	Liberec

Bankovní skupina v Praze

obchodní pobočka	Liberec
filiala	Liberec
obchodní pobočka s ústředním významem	Liberec

obchodní pobočka	Liberec
filiala	Liberec
filiala	Nový Bor
filiala	Zátec
obchodní pobočka s ústředním významem	Liberec

Děkuji ing. Olze Hasprové za cenné rady a odborné vedení při zpracování Bakalářské práce.

Dále chci poděkovat ing. Jindřichu Prokšovi za ochotu a poskytnuté informace.

ZASTOUPENÍ OBCHODNÍCH BANK V SEVEROČESKÉM REGIONU

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA – ústřední banka ČR Praha

pobočka	Ústí nad Labem
expozitura	Liberec

AGROBANKA a.s. Praha 1

oblastní pobočka	Liberec
filiálka	Liberec
jednatelství okresního významu	

Jablonec nad Nisou

oblastní pobočka	Litoměřice
filiálka	Litoměřice
filiálka	Nový Bor
filiálka	Žatec
jednatelství okresního významu	

Děčín
Most
Chomutov
Ústí nad Labem
Teplice

BANKOVNÍ DŮM SKALA a.s. Praha 3

pobočka	Ústí nad Labem
expozitura	
expozitura	
expozitura	

Litvínov
Most
Teplice

ČESKOMORAVSKÁ HYPOTEČNÍ BANKA a.s. Hradec Králové

pobočka	Teplice
pobočka	Liberec

COOP Banka a.s. Brno

pobočka	Litvínov
expozitura	Litoměřice

CREDITANSTALT a.s. Praha 1

pobočka	Nový Bor
---------	----------

ČESKÁ SPOŘITELNA a.s. centrála Praha 1

Regionální divize	
centrály	Ústí nad Labem
pobočka	Česká Lípa

pobočka	Děčín
pobočka	Chomutov
pobočka	Jablonec nad Nisou
pobočka	Liberec
pobočka	Louny
pobočka	Most
pobočka	Roudnice nad Labem
pobočka	Teplice
pobočka	Ústí nad Labem

ČESKOSLOVENSKÁ OBCHODNÍ BANKA a.s. Praha

hlavní pobočka	Liberec	
pobočka		Česká Lípa
pobočka		Jablonec nad Nisou
hlavní pobočka	Teplice	
pobočka		Ústí nad Labem
pobočka		Most
pobočka		Děčín

HYPO BANK CZ a.s. Praha 1

pobočka	Chomutov
pobočka	Liberec
pobočka	Ústí nad Labem

EKOAGROBANKA a.s. Ústí nad Labem

pobočka	Ústí nad Labem
pobočka	Teplice
pobočka	Děčín
pobočka	Litoměřice
pobočka	Roudnice nad Labem
pobočka	Chomutov
pobočka	Most
pobočka	Liberec
pobočka	Česká Lípa

U EKOAGROBANKY a.s. Ústí nad Labem byla dnem 27. září 1996 ukončena nucená správa. K 1. listopadu 1996 převzala činnost banky UNION BANKA a.s. Ostrava jako svou divizi č. 1.

EVROBANKA a.s. Praha

filiálka	Liberec
----------	---------

FORESBANK a.s. Zlín

pobočka	Teplice
pobočka	Ústí nad Labem

INVESTIČNÍ A POŠTOVNÍ BANKA a.s. Praha

oblastní pobočka	Ústí nad Labem		
pobočka		Děčín	
pobočka		Chomutov	
pobočka		Litoměřice	
pobočka		Most	
expozitura			Litvínov
pobočka		Teplice	
pobočka		Žatec	
expozitura			Louny
oblastní pobočka	Liberec		
pobočka		Jablonec nad Nisou	
pobočka		Nový Bor	
expozitura			Česká Lípa
expozitura			Varnsdorf
Poštovní spořitelna - pobočky			
pobočka	Ústí nad Labem		
pobočka	Liberec		

KOMERČNÍ BANKA a.s. Praha

oblastní pobočka	Liberec		
pobočka		Liberec město	
expozitura			Liberec
expozitura			Frydlant v Čechách
expozitura			Nové město p.Smr.
pobočka		Česká Lípa	
expozitura			Nový Bor
pobočka		Jablonec nad Nisou	
expozitura			Jablonec n. N.
expozitura			Železný Brod
expozitura			Tanvald
oblastní pobočka	Ústí nad Labem		
expozitura			Ústí n.L.-Neštěmice
pobočka		Děčín	
expozitura			Děčín
expozitura			Varnsdorf
expozitura			Rumburk
pobočka		Lovosice	
pobočka		Litoměřice	
expozitura			Roudnice n.L.
expozitura			Libochovice
pobočka		Most	
expozitura			Most

expozitura		Litvinov
pobočka	Teplice	
expozitura		Krupka
expozitura		Trnovany-Teplice II
expozitura		Duchcov
expozitura		Bilina
pobočka	Žatec	
expozitura		Louny
expozitura		Podbořany
pod oblastní pobočku Karlovy Vary		
pobočka	Chomutov	
expozitura		Jirkov
expozitura		Kadaň

KREDITNÍ BANKA a.s. Plzeň

filiálka
filiálka
Banka je od 1. října 1996 v likvidaci.

Chomutov
Liberec

PRAGOBANKA a.s. Praha 10

pobočka
pobočka
expozitura
expozitura

Liberec
Ústí nad Labem

Jablonec n. Nisou
Česká Lípa

PODNIKATELSKÁ BANKA a.s. Praha

pobočka
expozitura

Liberec

Česká Lípa

UNION BANKA a.s. Ostrava

divize č. 1

Ústí nad Labem

UNIVERSAL BANKA, a.s. Ústí nad Labem

pobočka
pobočka
pobočka
pobočka

Ústí nad Labem
Liberec
Litoměřice
Roudnice nad Labem

VELKOMORAVSKÁ BANKA a.s. Hodonín

pobočka

Litvinov

**Rozmístění poboček bank ve městech severočeského regionu k
30. září 1996**

Okres	Město	Zastoupení banky
Česká Lípa	Česká Lípa	Česká spořitelna
		ČSOB
		Ekoagrobanka
		Investiční banka (expoz.)
		Komerční banka
		Pragobanka (expoz.)
	Nový Bor	Agrobanka
		Creditanstalt
		Investiční a poštovní banka
Děčín	Děčín	Česká spořitelna
		ČSOB
		Ekoagrobanka
		Investiční a poštovní banka
		Komerční banka
	Varnsdorf	Komerční banka (expoz.)
		Investiční a poštovní banka (expoz.)
	Rumburk	Komerční banka (expoz.)
Chomutov	Chomutov	Česká spořitelna
		HYPOTHEK BANK CZ
		Ekoagrobanka
		Komerční banka
	Jirkov	Komerční banka (expoz.)
	Kadaň	Komerční banka (expoz.)
Jablonec n.N.	Jablonec n.N.	Česká spořitelna
		ČSOB
		Investiční a poštovní banka
		Komerční banka
		Pragobanka (expozit.)
		Agrobanka
	Železný Brod	Komerční banka (expozit.)
	Tanvald	Komerční banka (expozit.)
Liberec	Liberec	ČNB (expozitura)

Okres	Město	Zastoupení banky
Liberec	Liberec	Agrobanka + filiálka
		Česká spořitelna
		ČSOB
		HYPO BANK
		EVROBANKA
		Investiční a poštovní banka
		Komerční banka
		Pragobanka
		Universal banka
		Českomoravská hypoteční banka
		Podnikatelská banka
	Frydlant v Č.	Komerční banka (expozit.)
	Nové město p. S.	Komerční banka (expozit.)
Litoměřice	Litoměřice	Agrobanka
		Česká spořitelna
		COOP BANKA (expozit.)
		Investiční a poštovní banka
		Komerční banka
		Universal banka
	Lovosice	Komerční banka
	Roudnice n.L.	Universal banka
		Česká spořitelna
		Komerční banka (expozit.)
Louny	Louny	Komerční banka (expozit.)
		Česká spořitelna
		Investiční a poštovní banka (expozit.)
		Komerční banka (expozit.)
	Žatec	Komerční banka
		Investiční a poštovní banka
		Agrobanka
Most	Most	Podbořany
		Komerční banka (expozit.)
		Agrobanka
		Komerční banka
		Bankovní dům Skala (expozit.)

Okres	Město	Zastoupení banky
Most	Most	Česká spořitelna
		ČSOB
		Investiční a poštovní banka
	Litvínov	Bankovní dům skala (expozit.)
		COOB Banka
		Investiční a poštovní banka
		Komerční banka (expozit.)
		Velkomoravská banka
Teplice	Teplice	Agrobanka
		Bankovní dům Skala(expozit.)
		Českomoravská hypoteční banka
		Česká spořitelna
		ČSOB
		Foresbank
		Poštovní a investiční banka
		Komerční banka + expozit. Tee II.
	Krupka	Komerční banka (expozit.)
	Ducheov	Komerční banka (expozit.)
Ústí nad Labem	Ústí nad Labem	Česká národní banka
		Bankovní dům Skala
		Česká spořitelna
		ČSOB
		HYPO BANK CZ
		Investiční a poštovní banka
		Komerční banka + expozit.
		Pragobanka
		Universal banka
		Ekoagrobanka - divize Union banky
		Agrobanka
		Foresbank